

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

PUOLUSTUSVOIMIEN ASiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat Ukrainan kriisin kommentoijina

Pro gradu- tutkielma

Yliluutnantti
Kristian Perttunen

Maisterikurssi 5
Maasotalinja

Huhtikuu 2016

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 5	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Kristian Perttunen	
Tutkielman nimi PUOLUSTUSVOIMIEN ASiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat Ukrainan kriisin kommentoijina	
Oppiaine, johon työ liittyy Johtaminen	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Huhtikuu 2016	Tekstisivuja 62
TIIVISTELMÄ <p>Kahtena kylmän sodan jälkeisenä vuosikymmenenä idän ja lännen välinen vastakkainasettelu väheni merkittävästi Euroopassa. Kriisin syntyminen Ukrainassa, Euroopan sydämessä oli yllätys. Kriisille oli ominaista informaation ja viestinnän hyödyntäminen useissa eri muodoissa, erilaisten päämäärien saavuttamiseksi. Ukrainan kriisiin liittyvässä viestinnässä voitiin havaita informaatiovaikuttamista, ristiriitaisilla tiedoilla pyrittiin vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen sekä käsityksiin tilanteesta. Läntisessä mediassa Venäjää pidettiin yleisesti kriisin osapuolena ja tämän vuoksi oli luonnollista, että kriisiä kommentoimaan pyydettiin Puolustusvoimien asiantuntijaupseereita ja siviilitutkijoita. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten Puolustusvoimien asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat onnistuivat Ukrainan kriisistä antamissaan lausunnoissa ja miten suomalainen yleisö näki nämä lausunnot.</p> <p>Tutkimus on laadullinen ja sen menetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tutkimuksen päättelyn logiikka on abduktiivinen. Tutkimuksen teoriapohja muodostettiin viestinnän teorioiden sekä Puolustusvoimien viestintää säätelevien määräysten ja ohjeiden avulla. Tästä teoriapohjasta muodostettiin aineiston käsittelyä varten teemat. Tutkimuksen aineisto muodostui asiantuntijaupseerien ja siviilitutkijoiden Krimin miehityksen ja Minskin tulitaukosopimuksen välisenä aikana medialle antamista lausunnoista.</p> <p>Tutkimus osoitti, että yleisesti asiantuntijoiden lausuntoihin luotetaan. Yksittäisissä lausunnoissa olevat voimakkaat mielipiteet ja asiantuntijan aikaisemmat lausunnot aiheuttivat kommentoijien keskuudessa epäluuloja. Tutkimus osoitti, että asiantuntijoiden lausunnot olivat hyvin johdonmukaisia. Johdonmukaisuus korostui lyhyen ajan sisällä annetuista lausunnoista eri medioille. Asiantuntijoiden lausuntojen vaikutuksesta luottamukseen Puolustusvoimia kohtaan ei voida vetää suoria johtopäätöksiä. Tähän vaikutti se, että asiantuntijat antoivat lausuntoja nimenomaan Ukrainan kriisistä, ei Suomeen liittyvistä asioista.</p> <p>Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että hyvin valmistellun ja yhte-näisen viestinnän ja yleisön kokeman johdonmukaisuuden välillä on selkeä suhde. Huomioitavaa on myös se, että asiantuntijan vahvat, mielipiteenä käsitetyt sekä arvailulta vaikuttavat lausunnot aiheuttavat yleisössä epätietoisuutta, joka voi johtaa arvosteluun lausunnon antajaa ja hänen edustamaa organisaatiota kohtaan. Puolustusvoimien viestinnältä halutaan faktoja ja niihin perustuvia analyysyjä ja arvioita toimintaympäristöön kohdistuvista muutoksista ja niiden mahdollisista vaikutuksista kansalaisiin.</p>	
AVAINSANAT viestintä, Puolustusvoimat, Ukrainan kriisi, asiantuntija, kommentoija, media	

Sisällys

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen viitekehys ja tutkimuksen eteneminen.....	3
1.2 Tutkimuskysymykset	4
1.3 Tutkimuksen rajaus	5
1.4 Aiemmat aiheeseen liittyvät keskeisimmät tutkimukset.....	6
1.5 Tutkimusmenetelmät.....	9
1.6 Keskeisten käsitteiden määrittely	13
2. VIESTINNÄN TEORIA JA KEHITYS.....	15
2.1 Viestinnän historia ja kehitys.....	17
2.2 Viestinnän mallit.....	21
2.3 Yhteisöviestintä.....	29
2.3.1 <i>maine</i>	30
2.4 Joukkoviestintä.....	31
2.5 Strategisesta viestinnästä viestintästrategiaan	33
2.5.1 <i>åbergin pizza</i>	35
3. PUOLUSTUSVOIMIEN VIESTINTÄ OSANA YHTEISKUNTAA	37
3.1 Valtionhallinnon viestintäsuositus	38
3.1.1 <i>puolustushallinnon viestintästrategia</i>	39
3.2 Viestintästrategiasta - Toiminnan ja resurssien suunnittelu sekä seuranta prosessiin.....	41
3.2.1 <i>viestinnän vastuut</i>	42
3.2.2 <i>viestinnän tavoitteet</i>	42
3.3 Tutkimuksen teemat	43
3.4 Tutkimuksen kohdejoukko.....	45
4. OBJEKTIIVISUUS.....	46
5. JOHDONMUKAISUUS	51
6. LUOTTAMUS PUOLUSTUSVOIMIIN	55
7. YHTEENVETO JA POHDINTA.....	59
7.1 Tutkimuksen luotettavuus	61

7.2 Jatkotutkimukset	62
LÄHTEET	63

PUOLUSTUSVOIMIEN ASiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ukrainan kriisin kommentoina

1. JOHDANTO

Suomalaiset luottavat vahvasti yhteiskunnallisiin instituutioihin. Yksi tärkeistä instituutioista on Puolustusvoimat. Useat tutkimukset osoittavat, että suomalaiset luottavan Puolustusvoimiin¹. Ihmisten luottamusta Puolustusvoimiin koeteltiin puolustusvoimauudistuksen aikana. Puolustusvoimauudistuksessa armeijan reservien määrää vähennettiin reilusti. Perusteluina olivat heikko taloustilanne ja kylmää sotaa seurannut syvä rauha Euroopassa.

Geopoliittinen vastakkainasettelu väheni idän ja lännen välillä. Entiset kylmän sodan kilpakumppanit lähentyivät toisiaan. Venäjä oli siirtymässä markkinatalouden suuntaan ja kehittyi vauhdilla. Kevättalvella 2014 pidetyt Sotšin talviolympialaiset antoivat Venäjälle mahdollisuuden näyttää maailmalle, mihin se oli kehittynyt viimeisinä vuosikymmeninä.

Samaan aikaan kuitenkin pinnan alla kyti uusi geopoliittinen vastakkainasettelu. Naton laajentuminen Venäjän rajoille oli pitkään ärsyttänyt Venäjää. Venäjän sotilaallisen mahdin noususta oli ollut viitteitä jo vuonna 2008, kun Venäjä hyökkäsi Georgiaan. Venäjä oli myös talouskasvun ansiosta alkanut modernisoimaan sotavoimiaan isolla rahalla.² Voidaan sanoa, että Venäjä halusi näyttää muulle maailmalle, ettei se enää ollut heikko taloudellisesti eikä sotilaallisesti. Taloudellinen kehitys oli mahdollistanut Venäjän nousun takaisin suurvallaksi, niin sotilaallisesti kuin taloudellisesti. Venäjää ei nähty muualla maailmassa suurena uhkana, vaan mahdollisuutena. Tämä kaikki muuttui keväällä 2014.

¹ Suomen vaalitutkimusportaali, Luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin, (2000, 2005, 2009)

² Kataja-Liam, (2012).

Tilanne Ukrainassa alkoi pahentua keväällä 2014 talviolympialaisten jälkeen. Erilaisten tilanteiden jälkeen helmikuun lopulla Krimille alkoi ilmestyä vihreisiin uniformuihin pukeutuneita tunnuksettomia taistelijoita. Kukaan ei osannut varmaksi sanoa, keitä he olivat ja ketä he edustivat. Lopulta Venäjä tunnusti vihreisiin uniformuihin pukeutuneet taistelijat venäläisiksi sotilaiksi. Vastakkainasettelu ja geopoliittinen tilanne idän ja lännen välillä oli kärjistynyt. Syntyi huoli siitä, miten Euroopassa oli jouduttu tällaiseen tilanteeseen. Eri alojen asiantuntijat kertoivat omia havaintojaan ja mielipiteitään medioissa. Asiantuntijat analysoivat, miten tilanteeseen oli jouduttu ja mitä mahdollisesti seuraavaksi seuraisi.

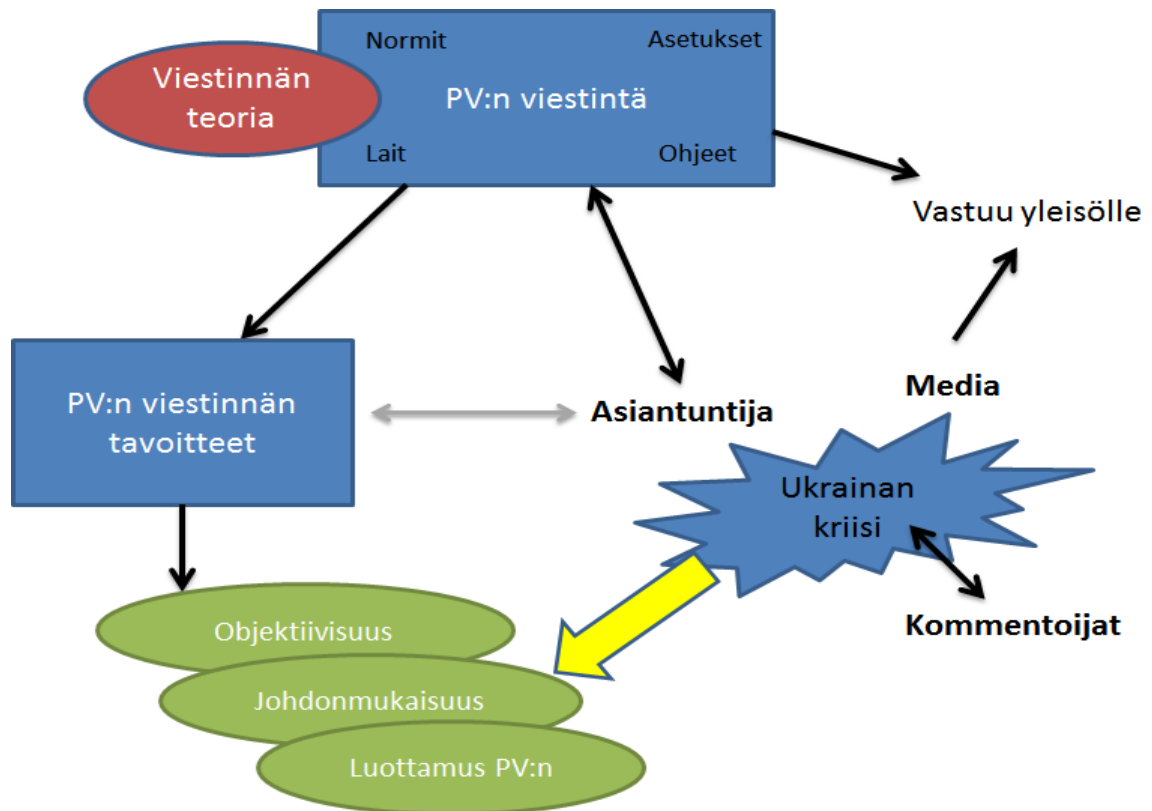
Puolustusvoimien siviilitutkijat ja asiantuntijaupseerit kävivät medioissa kertomassa omia havaintojaan ja mielipiteitään. Tilanne oli varsin mielenkiintoinen, koska Euroopassa ei oltu varauduttu tällaiseen tilanteeseen, jossa toisen valtion sotilaat tekisivät invaasion vieraaseen maahan. Tällaisessa tilanteessa asiantuntijaupseereita ja siviilitutkijoita tarvittiin analysoimaan tilannetta.

Mediassa esiintyvällä henkilöllä on suuri vaikutus yleisön mielipiteeseen. Mitä hän sanoo tilanteesta, kuinka hän asian esittää ja viittaako hän johonkin? Kaikki nämä vaikuttavat yleisön suhtautumiseen. Voidaan sanoa, että asiantuntijoilla on suuri vaikutus siihen, miten ihmiset kokevat asiat. Tähän vaikuttaa myös asiantuntijan asema. Kansalaiset pitävät Puolustusvoimia luotettavana yhteiskunnallisena instituutiona. Näin ollen Puolustusvoimien henkilöstön sanaan myös luotetaan.

Edellä esitetyn perusteella on hyvin mielenkiintoista tutkia, miten Ukrainan kriisin, sodan, konfliktin asiantuntija lausunnot on nähty kansalaisten keskuudessa. Tutkimuksesta tekee mielenkiintoisen myös se, että sosiaalinen media mahdollistaa asian tutkimisen yleisön näkökulmasta. Ihmiset pystyvät uutisen jälkeen lisäämään omia kommenttejaan uutisten loppuun. Tällä tavoin he pystyvät kertomaan, miten he näkevät uutisen tai asiantuntijan kertoman asian. Tutkimuksella on myös mielenkiintoista selvittää, miten media vaikuttaa uutisointiin tai sanomaan. Tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena on kuitenkin selvittää, miten Puolustusvoimien henkilöstö on kyennyt toteuttamaan Puolustusvoimien viestintästrategiaa ja sen tavoitteita.

1.1 Tutkimuksen viitekehys ja tutkimuksen eteneminen

Seuraavaksi avaan viitekehyksen avulla, miten tutkimuksen on tarkoitus edetä.

Kuva 1. Tutkimuksen viitekehys

Tutkimus toteutetaan kahdessa osassa. Ensimmäisessä osassa tutkitaan ihmisen ja teknologian kehityksen vaikutusta viestintään ja viestintä malleihin. Viestintä mallien, kuten Shannon ja Weaverin, Åbergin pizzan, avulla pyritään tutkimaan viestintä mallien vaikutusta viestintään. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tutkitaan myös yhteisöviestinnän ja joukkoviestinnän vaikutusta yhteisöjen ja organisaatioiden viestintään. Samalla tutkitaan Puolustusvoimien viestintästrategiaa, siihen vaikuttavaa säädöspohjaa, sekä edellisten liittymäpintoja ja riippuvuussuhteita. Samalla muodostetaan kuva Puolustusvoimien tavoitteista.

Edellä kuvattujen pohjalta muodostuu tutkimuksen teemat, jotka ovat objektiivisuus, johdonmukaisuus ja luottamus Puolustusvoimiin. Teemoja tarkastellaan asiantuntijoiden medioille antamien lausuntojen ja medioissa olevien yleisön kommenttikenttien kautta. Tarkastelussa hyödynnetään MTV:tä, Yleä ja Helsingin sanomia. Analyysissä otetaan huomioon median ja Puolustusvoimien vastuu yleisölle. Samalla on huomioitava asiantuntijan vastuu Puolustusvoimille.

Edellä mainittuja teemoja yhdistelemällä tuotetaan analyysi asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausunnoista. Analyysin avulla pyritään vastaamaan päätutkimuskysymykseen. Tutkimuksessa keskitytään Ukrainan kriisiin. Sekä siihen, miten Puolustusvoimien asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat esiintyneet medioissa sekä, miten kansalaiset ovat reagoineet asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausuntoihin.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen aihe on johdettu Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja Sotilaspedagogian laitoksen tutkimustarjottimesta. Alkuperäinen aihe oli käsitellä viestintää. Rajauksena oli viestintäkanavien hyödyntäminen kriisin ja rauhan aikana. Tutkimuksen alussa todettiin, että kyseisen aiheen rajaus asetti isoja haasteita. Kuinka kriisin aikaista viestintää voitaisiin tutkia rauhan aikana? Tästä johtuen jouduin miettimään tutkimusaiheen kokonaan uudestaan. Halusin kuitenkin, että aihe käsitelisi viestintää.

Tutkimuksen aihevalinnan aikaan Ukrainan kriisiä oli kestänyt puolivuotta. Olin seurannut Ukrainan kriisiä sen alkamisesta asti. Erityisesti olin tehnyt havaintoja, miten Puolustusvoimien henkilöstö oli osallistunut asiantuntijoina Ukrainan kriisin käsittelyyn eri medioissa. Tästä johtuen oli mielekästä pyrkiä muodostamaan tutkimus näiden osa-alueiden ympärille.

Aseellisen kriisin syntymistä Eurooppaan pidettiin epätodennäköisenä, koska kylmän sodan ajasta oli kulunut jo useita vuosikymmeniä. Samalla länsimaiden suhteet Venäjään olivat kehittyneet valtavasti. Pitkän pohdinnan jälkeen sain muodostettua itselleni kuvan siitä, mitä tulisin tutkimaan. Tutkimuksessa tulisin tutkimaan, miten asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat olivat esiintyneet ja kommentoineet Ukrainan kriisiä eri medioissa. Tutkimuksesta teki mielenkiintoisen se, että aseellinen kriisi oli syntynyt Euroopan ytimeen.

Sotilaat ovat osallistuneet asiantuntijoina usean aseellisen kriisin ja sodan kommentointiin medioissa. Aseellisen kriisin syntyminen Euroopan ytimeen, jonka toisena osapuolena Venäjää pidettiin, muodosti mielenkiintoisen yhtälön asiantuntijoille. Tästä syystä tutkimuksen tavoitteena on selvittää miten asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat esiintyivät, kommentoivat ja toivat esille asioita. Tutkimuksen pääkysymykseksi muodostui: Miten asiantuntijaupseerit ja siviiliasiantuntijat ovat onnistuneet toteuttamaan Puolustusvoimien viestinnän tavoitteita Ukrainan kriisin aikana?

Tutkimuksen pääkysymyksestä johdettiin kolme alakysymystä. Tutkimuksen pääkysymykseen yritetään vastata seuraavien alakysymysten avulla:

Miten viestinnän teoriat ovat vaikuttaneet Puolustusvoimien viestintään?

Kuinka Puolustusvoimien viestinnän tavoitteita on toteutettu Ukrainan kriisiin liittyvässä viestinnässä?

Miten Puolustusvoimien asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat esiintyneet mediassa Ukrainan kriisin aikana?

1.3 Tutkimuksen rajaus

Tutkimuksen aihe rajataan koskemaan Puolustusvoimien palveluksessa oleviin asiantuntijaupseereihin ja siviilitutkijoihin, ja heidän esiintymisiin mediassa Ukrainan kriisin aikana.

Tutkimus rajataan koskemaan Ukrainan kriisiä aikavälillä 23.3.2014–5.9.2014. Aikaväli rajattiin, koska ensimmäiset tunnuksettomat taistelijat esiintyivät Krimillä 23.3.2014 ensimmäisen kerran. Venäjä myönsi myöhemmin tunnuksettomat taistelijat venäläisiksi sotilaiksi. Krimin niemimaa kuului ennen Venäjän miehittämistä Ukrainalle. Venäjällä oli Krimillä laivastotukikohta, tämän lisäksi Krimillä asui paljon venäjän kansalaisia. Venäjän kansan suojeleminen on yksi viidestä Venäjän johdon määrittelemästä periaatteesta kansainvälisessä politiikassa.³ Alkupäivä rajattiin myös siksi, että ennen 23.3.2014 Ukrainassa oli ollut vain väkivaltaisia mellakoita ja mielenosoituksia, ei sotatoimiksi verrattavia toimia. Aikavälin loppu rajattiin 5.9.2014, koska kyseisenä päivänä solmittiin Minskin tulitaukosopimus. Vaikka 5.9.2014 jälkeenkin Ukrainassa on ollut levottomuuksia ja sotilaallisia tapahtumia, niin tulitaukosopimuksen allekirjoituspäivä toimii rajauksena tutkimukselle.

Tutkimus rajattiin MTV:ssä, Helsingin Sanomissa ja Ylessä esitettyihin asiantuntija kommentteihin. Rajausta tarkennettiin koskemaan edellä mainittujen medioiden verkkojulkaisuja, koska MTV:llä ja Ylellä ei ole omia painettuja julkaisuja. Samalla otettiin rajauksen sisälle näihin medioihin tehdyt videohaastattelut. Rajauksen avulla pyritään vertailemaan samojen asiantuntijoiden esiintymistä ja heidän esittämiä kommenttejaan eri medioissa. Rajauksen avulla mahdollistettiin laaja-aineisto asiantuntijaupseerien ja siviilitutkijoiden esiintymisistä Ukrainan kriisin aikana.

³ Muutosten Venäjä, (2012), s. 11

Tutkimuksessa tutkitaan Puolustusvoimien virallista viestintää. Tutkimuksessa ei tutkita Puolustusvoimien henkilöstön henkilökohtaisia kommentteja sosiaalisessa mediassa. Tämän takia tutkimuksessa rajataan asiantuntijoiden sosiaalisessa mediassa olleet kommentit tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimuksessa kuitenkin hyödynnetään uutisten perässä olevia yleisön kommentteja, jotka voidaan katsoa eräänlaiseksi sosiaalisen median muodoksi. Näiden kommenttien avulla tutkitaan, miten siviilitutkijat ja asiantuntijaupseerit ovat onnistuneet lausunnoissaan, kommentoijien mielestä. Tästä syystä sosiaalisen median vaikutusta ei voida kokonaan rajata tutkimuksen ulkopuolelle, siksi tutkimuksessa käsitellään myös sosiaalista mediaa.

1.4 Aiemmat aiheeseen liittyvät keskeisimmät tutkimukset

Aiempia tutkimuksia Puolustusvoimien viestinnästä on useita. Maanpuolustuskorkeakoulussa on tehty useita opinnäytetöitä viestinnästä. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta on tutkinut myös viestintää. Puolustusministeriö on myös toteuttanut useita tutkimuksia liittyen Puolustusvoimiin ja sen viestintään. Viimeaikaiset tutkimukset Maanpuolustuskorkeakoulussa Puolustusvoimien viestinnästä, ovat koskeneet sosiaalista mediaa. Tutkimuksissa on tutkittu Puolustusvoimien toimintaa, mahdollisuuksia ja riskejä sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksissa ei ole käsitelty perinteistä mediaa. Perinteisellä medialla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Ylen, MTV:n ja Helsingin Sanomien tuottamaa uutisointia televisioon, lehtiin, digitaalisiin lehtiin ja radioon. Radio rajataan perinteisestä mediasta ulkopuolelle, koska vain Yleisradiolla on oma radiokanava, myös MTV:llä on useita radiokanavia, mutta ne ovat omia kokonaisuuksia, vaikka kuuluvatkin samaan yrityskonserniin. Helsingin Sanomilla ei ole omaa radiokanavaa.

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tutkimukset käsittelevät laaja-alaisesti Puolustusvoimia ja maanpuolustusta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta toteuttaa joka vuosi mielipidetutkimuksen: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Näistä tutkimuksista omaan tutkimukseen pystyn hyödyntämään lähinnä, mitä lähteitä Puolustusvoimien viestinnästä on käytetty ja, miten niiden pohjalta on tehty johtopäätöksiä.

Kapteeniluutnantti Jari Holopainen on tutkinut esikuntaupseerikurssin tutkielmassa sosiaalisen median mahdollisuuksia ja riskejä. Tutkimuksessa selvitettiin sotilaallisesta näkökulmasta sosiaalisen median mahdollisuuksia ja riskejä. Tutkimuksen johtopäätöksenä kapteeniluutnantti Jari Holopainen toteaa, että sosiaalisen median käyttö tarjoaa Puolustusvoimille hyvän

mahdollisuuden tiedon hankintaan. Tutkimuksessa myös todetaan, että sosiaalinen media mahdollistaa Puolustusvoimista käytävän keskustelun seuraamista siellä missä keskustelu käydään. Puolustusvoimat eivät voi vaikuttaa sosiaalisen median sisältöön, mutta Puolustusvoimat voi osallistumalla viedä haluttua sanomaa oikeaan suuntaan ja ohjata kävijöitä Puolustusvoimien omille sivuille. Kaikkiin sosiaalisen median riskeihin ei voida vaikuttaa, mutta olemalla sosiaalisessa mediassa mukana, nämä riskit pitää tiedostaa. Tämän takia Puolustusvoimien täytyy olla mukana sosiaalisessa mediassa, mutta myös perinteisessä.⁴

Kapteeniluutnantti Sakari Soini on tutkinut yleisesikuntaupseerikurssin diplomityössä Puolustusvoimien maineenhallintaa sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää Puolustusvoimien maineenhallinnassa. Soinin tavoitteena oli tutkimuksen alussa määritellä sosiaalinen media ja, miten sosiaalisessa mediassa verkostoituminen toimii. Seuraavassa vaiheessa Soini tutki, mitä maineenhallinta tarkoittaa Puolustusvoimien näkökulmasta. Edellä mainittujen asioita yhdistelemällä Soini pyrki selvittämään Puolustusvoimien maineenhallinnan toteutusta sosiaalisessa mediassa.⁵ Kapteeniluutnantti Sakari Soinin johtopäätökset olivat: ”että mainetta ei voi hallita, mutta organisaatio voi pyrkiä ohjaamaan organisaatiosta käytävää keskustelua organisaation kannalta mieluisaan suuntaan”⁶. Havainto pätee myös Puolustusvoimiin. Soini tuo esille, että sosiaalisen media näkökulmasta maineenhallinta perustuu sidosryhmäviestintään. Huomion arvoisena Soini piti, että tärkeimpien sidosryhmien ulkopuolelle jäi palkattu henkilöstö. Soinin mielestä muuttuvassa sosiaalisen median maailmassa, Puolustusvoimien pitää kyetä vastaamaan kaikkien sidosryhmien tarpeeseen. Hän tuo esille, että maineenhallinnan kannalta on tärkeää käyttää sosiaalista mediaa työkaluna. Sosiaalisessa mediassa ei pitäisi vältellä virheiden tekemistä, koska silloin tekee itsestään tylsän. Soini tuo esille, että vanhoja viestintäkeinoja voisi korvata sosiaalisen median sovelluksilla.⁷

Kadetti Aito Paloheimo on tutkinut kandidaatintutkielmassa sosiaalisen median muodostamaa uhkaa taisteluosaston operaatioturvallisuudelle joukkojen perustamisvaiheessa. Tutkielman johtopäätöksiä Paloheimo kuvaa tiivistelmässä seuraavasti: ”Johtopäätöksenä on todettavissa,

⁴ Holopainen, (2011).

⁵ Soini, (2013).

⁶ Sama, s. 87.

⁷ Sama, s. 113–115.

että operaatioturvallisuuden kannalta on syytä kieltää sosiaalisen median käyttöä sekä poistaa sosiaalisen median palveluita mahdollistavat laitteet joukkojen perustamisvaiheessa. Operaatioturvallisuuden laiminlyöminen sosiaalisen median toimintaympäristössä jo rauhanajan koulutuksessa voi johtaa pahimmassa tapauksessa siihen, että joukot on saatettu toimintakyvyttömään tilaan ennen laajamittaista sotaa. Operaatioturvallisuuden tärkeyttä sosiaalisessa mediassa on koulutettava henkilökunnalle ja varusmiehille jo rauhan aikana. Tutkija kehottaa Puolustusvoimia ottamaan tarkemmin kantaa älypuhelimien ja sosiaalisen median käyttöön rauhan aikana ja joukkojen perustamisvaiheen aikana.⁸

Edellä esitettyjen tutkimusten johtopäätöksiä tarkastelemalla, voidaan todeta että tutkimuksissa on käsitelty sosiaalista mediaa ja sen vaikutusta Puolustusvoimiin. Tutkimukset ovat pääsääntöisesti suppeita johtuen, että ne ovat kandidaatintutkielmia, pro gradu -tutkielmia, tutkielmia esikuntaupseerikurssilta ja yleisesikuntakurssilta. Tutkimuksista kyetään kuitenkin hyödyntämään Puolustusvoimien viestintään liittyviä asiakirjoja.

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan haastattelu tutkimukset ”Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta”, antaa hyvän kuvan, miten kansalaiset näkevät ulko- ja turvallisuuspolitiikan, maanpuolustuksen ja turvallisuuden kehityksen eri vuosina, sekä miten eri osa-alueet ovat muuttuneet.⁹

Muualta tehtyjä tutkimuksia viestinnästä löytyy useita. Löydetyt tutkimukset käsittelevät yksityisten yritysten viestintää, mutta myös Puolustusvoimiin liittyvää viestintää. Viimeaikainen painopiste on ollut sosiaalisen median tutkimuksessa, mutta useassa tutkimuksessa on tutkittu ulkoisen ja sisäisen viestinnän tapoja, mahdollisuuksia ja ongelmia. Tutkimuksissa on käsitelty yhteisöviestintää osana yritysten strategioita.

Mikko Hietala on Jyväskylän yliopistossa tutkinut organisaation ja verkkoyhteisön välistä vuoropuhelua maineen näkökulmasta. Tutkimus käsittelee Ilmavoimien rekrytointi kampanjaa sosiaalisessa mediassa. Vaikka tutkimus liittyy vahvasti sosiaaliseen mediaan, niin tähän tutkimukseen pystytään hyödyntämään erityisesti viestinnän kehitykseen liittyvää teoriaa.¹⁰

⁸ Paloheimo, (2014).

⁹ MTS, mielipidetutkimus vuonna 2015.

¹⁰ Hietala, (2013).

Piia Luokkamäki on Lahden ammattikorkeakoulussa tutkinut viestinnän kehittämistä. Hänen tutkimuksensa on tehty yritykselle. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut kehittää ja tutkia yrityksen viestintää. Vaikka tutkimus on tehty tietylle yritykselle, Luokkamäki käsittelee viestintää ja siihen liittyviä asioita laajasti. Erityisesti yhteisöviestinnän käsittely antaa lähdemateriaalia tutkimukselle.¹¹

Aiheeseen liittyviä tutkimuksia on tehty monia muitakin, mutta niiden samankaltaisuuden vuoksi en näe tarpeen käsitellä niitä tässä. Niistä samoin, kuin edellä mainituista tutkimuksista saan tutkimukseen lähdemateriaalia viestinnästä. Samalla tutkimukset avartavat näkemystäni, miten viestintää on tutkittu ja minkälaisia havaintoja on tehty. Aikaisemmin tehdyt tutkimukset mahdollistavat teoriapohjan rakentamisen tälle tutkimukselle.

Tutkimukselle Puolustusvoimien viestinnästä on kysyntää. Eritoten kun geopolitiittinen vastakkainasettelu on nostanut päätään Euroopassa. Geopolitiikalla tarkoitetaan idän ja lännen välistä vastakkainasettelua, kuten kylmän sodan aikana.

1.5 Tutkimusmenetelmät

Tieteelliseen tutkimukseen liittyy aina tiettyjä etukäteisratkaisuja ja uskomuksia. Tieteenfilosofia asettaa tieteelliselle tutkimukselle aina tietynlaisia vaatimuksia. Tutkimuksen lähtökohdaksi on aina jokin ongelma tai kysymys. Tutkimuksen tarkoituksena on vapauttaa tutkija tietämättömyydestä johtamalla epäilystä tieteellisiin uskomuksiin.¹²

Tutkimuksen pitää tuottaa samalla jotain uutta. Tutkimus, jonka alussa tietää lopputuleva ei ole tieteellistä vaan hallinnollista. Siksi ”tutkimus on aina suunnattava kohti tulevaa, sellaista, mitä vielä ei ole, ja täten lopputulos on aina jotain muuta kuin alkulähtökohta”¹³. Voidaan sanoa, että tieteellisen tutkimuksen pitää aina tuottaa jotain uutta. Samalla uuden tuottaminen altistaa tieteellisen tutkimuksen ratkaisut uudelleen arvioinnin ja epäilyksen kohteiksi¹⁴.

¹¹ Luokkamäki, (2006).

¹² Niiniluoto, (2002), s. 25.

¹³ Varto, (2005), s. 22.

¹⁴ Sama, s. 22.

Samalla kun tutkimus tuottaa uutta, se lisää tutkijan ymmärrystä tutkittavasta asiasta. Ymmärryksen lisääntyminen edesauttaa myös tieteenfilosofian ymmärtämistä. Tieteenfilosofia ja tutkimus tukevat toinen toisiaan. Toista ei voida opettaa, ilman toisen ymmärtämistä.¹⁵ Tämän olen huomannut erittäin hyvin tutkimusta tehdessäni. Tiedon ja osaamisen kasvaminen, lisää myös asian ymmärtämistä.

Usein tieteellisen tutkimuksen ja tieteenfilosofian välille on hankala vetää rajaa. Niiniluoto määrittää kirjassaan tutkimuksen empiriaan ja tosiasiatietoon pyrkivään tieteelliseen tutkimukseen, kun tieteenfilosofia liikkuu käsiteanalyysin ja teoreettis-filosofisen keskustelun tasolla.¹⁶ Voidaan sanoa, että tutkimuksessa pyritään johonkin konkreettiseen eli käytännöntönsö ratkaisuun, kun taas tieteenfilosofiassa pyöritellään asiaa teoreettisella tasolla. Tässä tutkimuksessa nimenomaan pyritään konkreettiseen lopputulokseen.

Tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus kamppailee teorian ja empirian välillä. On kuitenkin huomattava, että laadullisessa tutkimuksessa on enemmänkin kyse havaintojen teoriapitoisuudessa. Tuomi ja Sarajärvi tuovat esille, että teoriapitoisuudella tarkoitetaan, miten yksilö ymmärtää ilmiön, millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan tai millaisia menetelmiä käytetään. Nämä kaikki vaikuttavat tutkimuksen tulokseen. Tutkimustulokset eivät voi olla irrallisia käyttäjästä tai käytetystä tutkimusmenetelmästä. Tuomi ja Sarajärvi korostavat, ettei laadullinen tutkimus voi omaksua teoriaa yksin itselleen, mutta sitä ei voi myöskään hylätä. On kuitenkin huomattava että teoreettinen ja empiirinen tutkimustyyppi voivat tutkia samaa ilmiötä, mutta ne tarkastelevat ilmiötä vain eri näkökulmasta.¹⁷

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää tutkimuksen kohdetta. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä tai kohdetta. Laadullinen tutkimus ei pyri selittämään ilmiöitä tai tutkimuskohteita.¹⁸ Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tällöin tutkimuksen kohteena ovat ihmiset tai ihmisen maailma, joita Varto yhdessä nimittää elämismaailmaksi.¹⁹ Varto määrittää elämismaailmaksi, kokonaisuutta

¹⁵ Niiniluoto, (2002), 15–16.

¹⁶ Sama, s. 36.

¹⁷ Tuomi, (ja muut, 2012), s. 19–20.

¹⁸ Virta, (2007), s.28, ja Tuomi, (ja muut, 2012), s. 17–19.

¹⁹ Hirsjärvi, (ja muut, 2005), s. 152, ja Varto, (2005), s. 28.

jossa ihmistä voidaan tarkastella: ”se on merkityksen kokonaisuus, joka muodostuu tutkimuksen kohteista, joita ihmistutkimuksessa tavataan, nimittäin yksilön, yhteisön, sosiaalisen vuorovaikutuksen, arvotodellisuuden ja yleisesti ihmisten välisten suhteiden kohteista.”²⁰ Tässä tutkimuksessa pyritään tutkimaan yhteisön ja ihmisten välistä vuorovaikusta. Tutkimuksessa pyritään yhteisön omien arvojen perusteella tarkastelemaan, miten yhteisö on pystynyt toteuttamaan omia tavoitteita, sekä onko yhteisö pystynyt vahvistamaan asemaansa ihmisten keskuudessa.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ei voi sanoutua irti arvolähtökohdistaan. Arvot muovaavat sitä, mitä ja miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Laadullisessa tutkimuksessa saadaan vain ehdollisia selityksiä tiettyyn aikaan ja paikkaan rajoittuen. On yleisesti todettu, että laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimys pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia totuuksia.²¹ Yksinkertaisuudessaan laadullinen tutkimus ymmärretään aineiston muodon kuvaukseksi. Tutkimuksesta pyritään nostamaan ylös teemoja, joihin tutkimuksessa pyritään vastaamaan.²² Tässä tutkimuksessa käytetään tutkimusmetodina aineistolähtöistä sisällönanalyysi menetelmää.

Tutkimuksessa käytetään laadullisena aineistonanalyysin menetelmänä abduktiivista sisällönanalyysia. Sisällönanalyysiä pidetään yhtenä laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä. Sisällönanalyysimenetelmän avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Sisällönanalyysiä voidaan pitää yksittäisenä metodina tai väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin.²³ Sisällönanalyysin avulla tutkija pyrkii erilaisten sisällöllisten luokittelujen avulla analysoimaan tutkittavaan ilmiöön liittyviä sisältöjä ja rakenteita. Sisällönanalyysillä pyritään esittämään aineistoa sanallisesti tiiviissä ja yleisessä muodossa. Tutkijalla on tavoite tuottaa tutkittavasta ilmiöstä sanallinen ja selkeä kuvaus.²⁴

Laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysityyppejä on kolme: aineistolähtöinen sisällönanalyysi, teoriaohjaava analyysi ja teorialähtöinen analyysi.²⁵ Aineistolähtöisessä analyysissä tutkija

²⁰ Varto, (2005), s. 28 ja Creswell, (2007), s. 42–45.

²¹ Hirsjärvi, (ja muut, 2005), s.152.

²² Eskola, (ja muut, 2005), s. 13,

²³ Tuomi, (ja muut, 2012), s. 91.

²⁴ Kananen, (2008), s. 94.

²⁵ Tuomi, (ja muut 2012), s. 95–97.

pyrkii luomaan tutkimusaineistostaan teoreettisen kokonaisuuden. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkittavan aiheen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaan.

Teoriaohjaavassa analyysissä on teoreettisia kytkentöjä, mutta ne eivät pohjaudu suoraan teoriaan. Teoria voi kuitenkin toimia apuna analyysin etenemisessä. Kuten aineistolähtöisessä analyysimenetelmässä, myös teoriaohjaavassa analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa tutkijaa.

Teorialähtöisessä analyysimenetelmässä lähdetään siitä ajatuksesta, että nojataan tiettyyn teoriaan, malliin tai auktoriteetin esittämään ajatteluun. Tutkimusta ohjaa valmis aikaisemmin tutkittu tieto.²⁶

Aineistolähtöisessä analyysissä puhutaan yleensä induktiivisesta päättelystä. Induktiivinen päättely on yksi kolmesta laadullisen analyysin päättely menetelmistä. Toinen päättely menetelmä on deduktio. Kolmantena päättelyn muotona on induktion ja deduktion yhdistelmä eli abduktio.²⁷

Induktiivisessa päättelyssä pyritään yksittäisten tapahtumien avulla yleistyksiin. Siinä päättely lähtee liikkeelle aineistosta. Aineistosta kerätään havaintoja, havaintojen avulla niistä tehdään yleistyksiä tai kehitetään teorioita. Induktiosta käytetään usein nimitystä aineistolähtöinen tutkimus. Induktiosta on kuitenkin ymmärrettävä että, kun lähdetään aineistosta, on sitä pysyttävä käsittelemään, muokkaamaan ja tiivistämään joillakin keinoilla.²⁸

Deduktiivisessä päättelyssä teorian pohjalta pyritään tekemään johtopäätöksiä yksittäisistä tapauksista. Deduktiivinen päättely tarvitsee taustakseen varmaa, tutkittua tietoa, johon uudet ilmiötä koskevat havainnot voidaan liittää. Etenemissuunta on empiriasta teoriaan. Deduktiossa käytetään usein nimitystä teorialähtöinen tutkimus. Tyypillisessä tutkimustilanteessa pyritään tarkastelemaan jonkin muuttujan vaikutusta koeryhmään hypoteesin avulla, tällöin hypoteesi joko hyväksytään tai hylätään.²⁹

²⁶ Sama, s. 96.

²⁷ Sama, s. 95–97.

²⁸ Kananen, (2008), s. 20–21.

²⁹ Sama, s. 22.

Abduktiivisessa päättelyssä teorian muodostaminen on mahdollista silloin, kun havaintojen tekoon liittyy jokin johtolanka. Abduktiivinen päättely kytkee käytännön ajattelun ja toiminnan päättelyprosesseihin. Abduktiivisessa päättelyssä aineisto ja teoria vuorottelevat, päättely lähtee aineistosta, ja teoriaa käytetään apuna. Abduktiivisessa päättelyssä on kuitenkin huomattava, että tutkijalla pitää olla esiymmärrystä tutkittavasta asiasta. Ilman ymmärrystä hän jäisi vain kuvaamaan havaintojaan, eikä hän pystyisi poimimaan aineistosta olennaista.³⁰

Aineistolähtöisen analyysin päättelymenetelmänä yleensä käytettävä induktio ei sovellu tässä tutkimuksessa päättelymenetelmäksi, koska tutkijalla on käsitys Puolustusvoimien viestinnästä, ja siitä miten viestintäteoriat vaikuttavat median toimintaan. Tutkimuksessa on luontevampaa käyttää päättelymenetelmänä abduktiota ja tutkimusmetodina aineistolähtöistä analyysimenetelmää. Lähdeaineisto tukee myös abduktiivista päättelyä, koska lähdeaineisto koostuu kirjallisista ja sähköisistä julkaisuista. Tämän lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään tutkijan aikaisempaa tietoa tutkittavasta asiasta. Lähdeaineistosta pyritään nostamaan esille keskeisimmät teemat. Teemojen avulla analysoidaan Puolustusvoimien asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausuntojen onnistumista Ukrainan kriisin aikana. Asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausuntojen onnistumista tahi epäonnistumista analysoidaan myös lausuntojen lopussa olevien kommenttikenttien avulla.

1.6 Keskeisten käsitteiden määrittely

Puolustusvoimilla tarkoitetaan Suomen valtion asevoimia. Asevoimiin kuuluu maa-, meri- ja ilmavoimat. Puolustusvoimien tärkein tehtävä on Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, viranomaisyhteistyö ja kriisinhallinta³¹. Tutkimuksessa Puolustusvoimista puhutaan yhtenä kokonaisuutena.

Media on yleisnimitys joukkoviestimille³². Media tarkoittaa viestintäkanavia ja viestin välittäjiä. Media on kuitenkin paljon laajempi käsite. Asiayhteydestä riippuen medialla voidaan tarkoittaa viestinnän kenttää yleisesti, tiettyä viestintämenetelmää, tiettyä viestintämuotoa tai

³⁰ Sama, s. 23.

³¹ Laki puolustusvoimista, (11.5.2015/551).

³² Juholin, (2001), s. 184.

yksittäistä media-alan yritystä tai hanketta.³³ Tässä tutkimuksessa mediallyä tarkoitetaan sanoma- ja aikakauslehtien painettuja ja verkkoversioita sekä televisiota.

Sosiaalisella mediallyä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa verkkoviestintäympäristöä, missä jokaisella käyttäjällä on mahdollisuus olla aktiivinen viestijä ja sisällön vastaanottaja, sekä sisällöntuottaja. Sosiaalisessa mediassa toimii myös perinteinen media. Media pyrkii tuottamaan samanlaisia palveluja sosiaalisessa mediassa, kuin perinteisessä mediassa. Tällöin on selkeästi tiedossa kuka viestii ja mitä viestii. Sosiaalisessa mediassa yksittäinen henkilö voi viestiä ja tuottaa sisältöä. Tällöin ei voida suoraan sanoa kuka viestii ja mitä viestii. On huomioitavaa, että kun yhteisöt tai organisaatiot käyttävät mediaviestintää sosiaalisessa mediassa, on sillä jokin tarkoitus, mutta yksittäisellä sisällön tuottajalla ei näin välttämättä ole. Sosiaalinen media on madaltanut julkaisukynnystä. Tämä johtunee siitä, että sosiaalista mediaa käyttävät yksityiset henkilöt ja yritykset. Kuka tahansa kykenee ilmaisemaan mielipiteensä ja kommentoimaan muiden julkaisuja. Näitä ei kukaan juuri rajoita, eikä kukaan kykene valvomaan näiden totuudenmukaisuutta. Lähinnä ne ovat vain yksittäisten tahojen mielipiteitä. Tästä johtuen sisältö leviää viiveettä, eikä kukaan pysty kontrolloimaan mitä viestitään, toisin kuin perinteisessä mediassa.³⁴ Tässä tutkimuksessa sosiaalisella mediallyä tarkoitetaan uutisten perässä olevia kommenttikenttiä.

Viestintä on laaja käsite, jolla tarkoitetaan sanomaa, tietoa, huhua tai uutista. Viestinnän tarkoituksena on välittää viesti ihmiseltä toiselle. Tällöin viestin sisällöllä ja muodolla on iso merkitys viestin perille menemisessä. Viestinnän välineiden muutos on muokannut myös viestintää. Nykyään viestintä on nopeampaa ja viestintä tuottaa paljon enemmän informaatiota. Viestintä on nykyään määrästä johtuen haastavaa. Viestintä kuuluu nykyään kaikille, ei vain ammattilaisille.³⁵ Tässä tutkimuksessa viestinnällä tarkoitetaan sanoman, tiedon, huhun tahi uutisen välittämistä ihmisille median avulla.

³³ Juholin, (2001), s. 184–185.

³⁴ Jyväskylän yliopiston sanasto.

³⁵ Juholin, (2001), s. 18–19, 23.

2. VIESTINNÄN TEORIA JA KEHITYS

Viestintä-sana on laaja käsite. Sana viestintä tulee venäjän kielen sanasta *vest*. Venäjän kielessä *vest* tarkoittaa sanomaa, tietoa, huhua tai uutista.³⁶

Elisa Juholinin mukaan viestinnästä on tullut aikamme yleiskäsite. 1950-luvun lääkeruiskumallissa oltiin tyytyväisiä, kun viesti on lähetetty. Juholinin mukaan tästä ollaan kuitenkin irtautumassa. Nyt ollaan hyväksymässä, että viestintä on monimutkainen prosessi tai tapahtuma, viestinnän vaikutuksia ei ole helppo ennustaa. Viestinnällä on laajempaakin merkitystä, sen on todettu vahvistavan ja rakentavan kulttuuria ja ihmisten vuorovaikutusta.³⁷

Viestinnän tavoitteena on tiedottaa suurta yleisöä sitä koskevista ja mahdollisesti kiinnostavista tapahtumista. Viestintään liittyy aina mielipiteen muokkaamisen mahdollisuus, sillä kaikki viestintä on arvolatautunutta ja kuvastaa ainakin jollakin tasolla viestijänsä agenda, on agenda sitten mikä tahansa. Viestinnällä ja viestintää tekevillä tahoilla on siksi iso vastuu siitä, mitä, miten ja miksi he viestivät. Ilman hyvää ja selkeää viestintää ei voida kehittää ja vahvistaa kulttuuria tai ihmisten välistä vuorovaikutusta. Viestinnän pitää olla myös avointa ja siihen voivat kaikki halutessaan osallistua. On tärkeää, että viestinnässä käytetään oikeita keinoja ja oikeita lähteitä. Erityisesti oikeaoppinen ja oikein tehty viestintä kykenee poistamaan virheellisen tiedon, ennen kuin virheellinen tieto aiheuttaa väärinkäsityksiä. Väärien käsitysten muodostuminen voi aiheuttaa vääränlaista toimintaa ihmisissä. Yhteisöviestinnällä on tässä suuri merkitys. Yhteisöviestinnällä pyritään myös vaikuttamaan ihmisten käsityksiin. Näitä molempia käsittelen myöhemmin tarkemmin luvussa 2.3.

Yhteisöillä ja organisaatioilla on tarve edistää omaa toimintaa ja viestintää monella eri tavalla. Yhteisöillä ja organisaatioilla on käytössä viestintään useita eri tapoja. Viestinnässä ei ole merkitystä onko viestintä yhteisöjen tai organisaatioiden sisäistä vai ulkoista viestintää. Usein puhutaan yhteisöjen ja organisaatioiden viestinnässä tiedottamisesta. Taustalla on ajatus siitä, että yhteisöillä ja organisaatioilla on tarve hyötyä kertomalla itsestään ulkopuolisille.³⁸

³⁶ Meri, (2002), s. 440.

³⁷ Juholin, (2001), s. 18.

³⁸ Sama, s. 18–19.

Tiedotus nähdään varsin yksisuuntaisena ja yksipuolisena viestintänä, missä yhteisö tai organisaatio pyrkii tuomaan itsensä esille.³⁹ Tiedotus erottaa yhteisön tai organisaation tiedonvälityksen joukkotiedotuksesta tai -viestinnästä. Tiedotus termiä käytetään yhteisön tai organisaation sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä.

Joukkoviestinnässä viestinsisällöstä vastaa journalisti. Yhteisöviestinnässä näkökulma on organisaatiossa, tällöin organisaation intressinä on kertoa itsestään. Joukkotiedotuksessa tai -viestinnässä on tarkoitus kertoa mahdollisimman laajalle kohdeyleisölle puolueettomasti asioita, tietoja ja informaatiota. On huomioitavaa että joukkoviestinnässä journalisti vastaa viimekädessä siitä, mitä hän kertoo yleisölle. Journalistilla on vastuu lukijakunnalleen asian oikeellisuudesta. Tässä journalistia ohjaavat eettiset ohjeet.

”Sananvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusta. Hyvä journalistinen tapa perustuu jokaisen oikeuteen vastaanottaa tietoja ja mielipiteitä.”⁴⁰ Journalistin eettisten ohjeiden tarkoituksena on tukea sananvapauden vastuullista käyttämistä joukkoviestimissä. Ohjeet ovat luotu vain journalisteille itselleen. Journalisti on vastuussa lukijoilleen, koska heillä on oikeus tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Journalisti ei saa käyttää asemaansa väärin ja edes auttaa omaa etuaan tai ottaa vastaan etuusia, jotka voivat vaarantaa riippumattomuuden tai ammatitieteen. Journalisti on velvollinen pysymään totuudessa ja tiedon hankinnassa on tuotava esille oma ammatti. Samalla julkaistavat tiedot pitää tarkistaa vaikka ne olisivat jo ennen julkaistua, samalla on myös tuotava esille kenen julkaisusta on kyse. Journalistin on myös tiedotettava haastateltavaa, mistä häntä haastatellaan ja, missä yhteydessä haastattelua tullaan käyttämään. Haastateltavalla on myös oikeus tarkastaa oma haastattelunsa, mutta vain omien tietojensa osalta. Journalistin on myös myönnettävä virheensä ja korjattava väärät tiedot mahdollisimman nopeasti ja laajasti. Journalistin on kunnioitettava ihmisten yksityisyyttä.⁴¹

Juholin tuo kirjassaan esille, että journalisti on vastuussa myös oleellisesta ja monipuolisesta tiedonvälityksestä. Edellä mainittujen asioiden avulla kohdeyleisöllä on mahdollisuus muodostaa maailmasta ja yhteiskunnasta totuudenmukainen kuva.⁴² Samalla voidaan kuitenkin to-

³⁹ Sama, s. 18–19.

⁴⁰ Julkisen sanan neuvosto.

⁴¹ Sama.

⁴² Juholin, (2001), s.19.

deta, että journalisti yrittäessään olla puolueeton, vaikuttaa hänen viestintä valintoihinsa muun muassa kulttuuri, kasvatus ja poliittinen suuntautuminen. Journalistin oma persoona, maine ja karisma vaikuttavat ihmisten tahtoon ymmärtää sanoma omalla tavallaan.⁴³ Joukkoviestintää käsitellään myöhemmin tässä luvussa 2.4.

2.1 Viestinnän historia ja kehitys

Viestinnän kehityksen voi jakaa viiteen osaan. Ennen viestinnän kehityksen jakamista ovat ihmiset viestineet kasvojen ja eleiden avulla, sekä erilaisilla äännähdyksillä. Ihmiset hyödynsivät myös kuvia viestinnässä. Erilaisilla kalliomaalauksilla pyrittiin välittämään tietoa sukupolvelta toiselle. Edelleen samat viestintävälineet ovat ihmisillä käytössä. Erityisesti lapset hyödyntävät näitä viestinnän menetelmiä. Samalla on hyvä ymmärtää, ettei viestintä menetelmien ja tapojen kehitys sulje aikaisempia menetelmiä tai tapoja pois.⁴⁴

Ensimmäinen selkeä vaihe viestinnän kehityksessä oli puhekielen kehittyminen noin 50 000 vuotta sitten. Puhekieli ei ollut tuolloin vielä selkeää keskustelua, vaan eleiden tehostamista ääntelyllä. Alkujaan ei voitu edes puhua kielestä, missä olisi hienoja lauserakenteita saati kieliooppia. Kielen kehitys mahdollisti monia asioita, kuten täsmällisen viestinnän lajitovereiden kanssa. Kielien avulla ihmiset pystyivät ilmaisemaan tunteitaan, havaintojaan ja ajatuksiaan muille. Kieli mahdollisti havaintojen ja kokemusten siirron seuraavalle sukupolvelle. Luolamaalauksilla ihminen kykeni välittämään tietoa ja kokemuksia seuraavalle sukupolvelle kuvien avulla. Kielen kehittymisen ansiosta tiedon siirto koki mullistuksen. Kielen avulla pystyttiin avaamaan kuvien sisältöä ja tapahtumia ennennäkemättömällä tavalla.⁴⁵

Seuraava suuri harppaus viestinnässä tapahtui, kun noin 7 000 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Tällöin alkoi kirjoitustaidon kehittyminen. Kirjoitustaidon kehittymiseen oli monia syitä, mutta suurimpana syynä voidaan pitää ihmisen siirtymistä keräilijä-metsästäjästä, maanviljelijäksi. Ihminen ei enää vaeltanut ympäriinsä ruuan etsimisen vuoksi, vaan alkoi vakiintua paikoilleen. Kirjoitustaidon kehittymisen aikaan yhteiskuntarakenteet alkoivat muodostua. Enää ei

⁴³ Yukl, (2010), s. 21–23. Teksti on kirjoittajan oma käännös. On huomioitavaa, että Yukl puhuu teoksessa johtajuudesta. Hän puhuu johtajista ja seuraajista, tämä voidaan kääntää myös toimittaja ja yleisö näkökulmaan.

⁴⁴ Karvonen, luku 5.

⁴⁵ Sama, luku 5.

kaikkien tarvinnut kerätä ja metsästää itselleen ruokaa. Alkoi ihmisten erikoistuminen tiettyihin asioihin. Samalla tuli tarve pystyä säilyttämään tietoa. Ihminen oli jo aikojen alusta harjoittanut tiedonsiirtoa kuvin ja puhein, mutta tällöin viestinsisältö saattoi aina muuttua, riippuen kertojasta. Yhteiskunnan kehitys vaati pysyvyyttä, ja sitä pystyttiin tuottamaan kirjoittamalla asioita muistiin. Kirjoitustaidon kehittymisen alkuaikoina kirjoitettiin kivitaluihin, mutta myöhemmin kirjoituksia tehtiin papyruksille ja aikanaan paperille. Kirjoitus ei ollut aluksi meidän ymmärtämää aakkosellista kirjoittamista, vaan lähinnä tuotettiin erilaisia kuvia ja merkkejä. Aakkosellinen kirjoittaminen kehittyi paljon myöhemmin.⁴⁶

Kolmas suuri kehitysaskel tapahtui kirjapainon keksimisen myötä. Kirjapainon myötä raskas käsin jäljentäminen helpottui. Enää ei tarvinnut käsin kopioida tekstiä paperilta toiselle, nyt sen hoiti kone. Pystyttiin massamaisesti kopioimaan tietoa. Kirjapainon kehitti 1447 saksalainen seppä Johannes Gutenberg ja hänen apulaisensa Saksan Mainzissa. Kirjapaino ei itsessään ollut uusi keksintö, paperia oli painettu jo Kiinassa ja Japanissa paljon aikaisemmin, mutta paino oli tapahtunut käsin puulaatoilla. Gutenberg yhdisteli eri menetelmiä, joista hän kehitti kirjapainokoneen.⁴⁷

Koneen keksimisen jälkeen kirjapainoja alkoi syntyä ympäri Eurooppaa. Ennen vuotta 1500 kirjapainoja oli perustettu yli 250 paikkaan. Vuoden 1500 tienoilla kirjoja oli painettu jo yli 13 miljoonaa kappaletta. Muutamassa vuodessa kirjoja oli tuotettu enemmän kuin koskaan aikaisemmin yhteensä. Kirjapaino ei kuitenkaan levinnyt ympäri maailmaa yhtä nopeasti. Kirjapainon keksimisen myötä kirjastojen koko joutui koetukselle. Kirjastoista piti tehdä isompia ja isompia. Samalla tietyn kirjan löytäminen muodostui haasteeksi. Jouduttiin kehittämään uusia menetelmiä kirjojen järjestämiseen, ettei tieto hukkuisi liiallisen tiedon alle.⁴⁸

Kirjapaino myötä kuka tahansa pystyi painamaan mitä tahansa. Tällöin sensuurin ja valvonnan tarve korostui hallitsijoiden ja kirkon suunnalta. Ennen kirjapainoa tekstit olivat pääsääntöisesti kirjoitettu latinaksi, nyt kirjoja painettiin kansankielellä. Tällöin tavallisellakin ihmisellä oli mahdollisuus lukea kirjoja, vaikka lukutaito ei ollut yhtä yleistä kuin nykyään. Murto-osa ihmisistä osasi lukea. Sen takia uutiset ja muut asiat pyrittiin esittämään eri tavoin. Uu-

⁴⁶ Sama, luku 5.

⁴⁷ Briggs, (ja muut, 2009), s. 13.

⁴⁸ Sama, s. 13–16.

tisia ja asioita esitettiin musiikin, kuvien ja puheen avulla.⁴⁹

Kirjapaino mahdollisti median kehittymisen lehtien painamisen myötä. Lehtien painamisen avulla pystyttiin jakamaan ja kertomaan uutisia ihmisille. Enää eivät uutiset kulkeutuneet ihmiseltä toiselle suullisesti, vaan nyt pysyttiin kertomaan sama uutinen suuremmalle yleisölle. Kirjapainon myötä mediaa käytettiin omien tavoitteiden saavuttamiseen. Median avulla aloitettiin jakamaan ihmisille heidän tarvitsemia tietoja, mutta samalla media myös suodatti tiettyjä tietoja pois, mitkä eivät edesauttaneet heidän etujaan. Lukutaidon vähydestä huolimatta media pystyi vaikuttamaan entistä suurempiin ihmisjoukkoihin. Median kehitys toi politiikan jokapäiväiseen elämään. Kirjapainon keksimisen jälkeen medialla oli ennen 1900-lukua suuri merkitys monessakin asiassa. Media saavutti tuona aikana suuren suosion sekä vaikuttamismahdollisuuden ihmisten ajatuksiin.⁵⁰

Neljäs suuri kehitysaskel viestinnässä ja mediassa tapahtui median sähköistymisen myötä. Sähkön valjastaminen yleiseen käyttöön mahdollisti myös lennättimen keksimisen. Lennättimen keksimisen ansiosta otettiin suuria harppauksia viestinnän saralla. Ennen lennättimen keksimistä sanoma voitiin välittää vain fyysisesti paikasta toiseen. Lennättimen ansiosta viestin siirtäminen onnistui hetkessä. Ensimmäinen sähköinen viesti lähetettiin 1800-luvun puolivälissä. Viestin lähettäjänä toimi Samuel Morse, joka kykeni lähettämään 40 sanaa minuutissa paikasta toiseen sähkön ja kaapelin avulla. Hyvin nopeasti tämän jälkeen lennätinkaapelien rakentaminen lisääntyi. Lennätinkaapeleiden avulla viestin lähettäminen ja vastaan ottaminen onnistui entistä useammassa maailma kolkassa. Samalla tiedon välitys nopeutui mannerten välillä ja uutiset levisivät entistä nopeammin ympäri maailmaa. Myöhemmin lennättimiä kehitettiin mahdollistamaan entistä nopeampi viestintä juuri median tarpeisiin. Lennättimen rinnalle kehittyivät myös puhelimet. Puhelimien kehityksen myötä ihmiset pystyivät kommunikoimaan keskenään reaaliajassa.⁵¹

Lennättimien ja puhelimen jälkeen kehittyi langaton tiedonsiirto. Lennättimet ja puhelimet käyttivät johtoja viestin välityksessä. Langattoman tiedonsiirron ansiosta kehittyi radio. Lennättimet ja puhelimet olivat vielä 1800-luvun lopussa harvojen saatavilla. Radion yleistyessä

⁴⁹ Karvonen, luku 5 ja Briggs, (ja muut, 2009) s. 29–34 ja 62–65.

⁵⁰ Briggs, (ja muut, 2009), s. 61–82.

⁵¹ Sama, s. 121–141.

1900-luvun alkupuoliskolla ja yleisradioiden syntymisen myötä pystyttiin nopeasti levittämään uutisia ja sähkeitä suurelle yleisölle. Radion kehityksen myötä huomattiin kuinka yksinkertaisella ja, helpolla tavalla kyettiin viestimään yleisölle. Radioiden avulla pystyttiin muun muassa vaikuttamaan ihmisten mielipiteisiin ja ajamaan poliittisia etuja. Voidaan sanoa, että radion kehityksen myötä median merkitys kasvoi entisestään.⁵²

Radion kehityksen jälkeen seuraava sähköisen viestinnän mullistus tapahtui television keksimisen myötä. Vaikka television ensimmäiset mallit kehitettiin 1900-luvun alkupuolella, monissa kodeissa radio pysyi pitkään tärkeimpänä median seuraamisen välineenä. Vasta 1950-luvulla televisiot yleistyivät kodeissa. Television kehitys mahdollisti liikkuvan kuvan lähettämisen uutisten yhteydessä. Televisio mahdollisti myös erilaisten sarjojen esittämisen, minkä avulla ihmiset saatiin entistä tiiviimmin televisioiden ääreen. Televisio mahdollisti voimakkaan yleisöjen mielipiteiden muokkaamisen. Yhdessä kuvan ja puheen avulla kyettiin voimakkaampaan viestintään. Televisio muokkasi voimakkaasti yhteiskuntaa. Ihmiset katsoivat entistä enemmän televisiota kuin käyttivät aikaa muuhun toimintaan. Tämä itsessään lisäsi television vaikuttavuutta yleisöön.⁵³

Viides suuri viestinnän murros tapahtui digitalisaation myötä. Voidaan myös puhua informaatioyhteiskunnan muodostumisesta. Puhuttaessa informaatioyhteiskunnasta on huomioitavaa, että mikään aikaisemmin mainituista viestinnän muodoista ei kadonnut tai hävinnyt, vaan ne ovat kehittyneet yhteiskunnan tarpeiden mukaan. Informaatioyhteiskuntaan on myös tullut monia uusia teknisiä apuvälineitä kuten tietokone, satelliittiyhteydet ja internet. Suurimpana muutoksena voidaan pitää internetin kehitystä ja sen mukana tuomia mahdollisuuksia.⁵⁴

Internetin ensimmäisiä muotoja oli ARPANET. ARPANET kehitettiin eri kehitysohjelmien avulla, josta sittemmin muodostui meidän tuntema Word Wide Web (WWW). Tim Berners-Lee:tä pidetään WWW:n keksijänä. Hän halusi luoda tietokoneiden avulla tietoverkon, missä koneiden välillä kyettäisiin linkittämään kaikki niissä oleva informaatio. Myöhemmin internetin kehitys mahdollisti monia asioita.⁵⁵ Internet mullisti median. Internetin avulla kenellä ta-

⁵² Sama, s. 148–160, ja Karvonen, luku 5.

⁵³ Sama, s. 171–175 ja 211–232.

⁵⁴ Sama, s. 238–263.

⁵⁵ Sama, s. 263–267.

hansa oli pääsy minne tahansa, mihin vuorokauden aikaan tahansa, jos hänellä oli internet. Internet mahdollisti ihmisille tiedonhaun kaikkialta maailmasta. Tämän mahdollistivat internetin hakupalvelimet kuten Google. Internet mahdollisti sosiaalisen median kehityksen. Suurimpana voidaan pitää sosiaalista verkostoitumista esimerkiksi Facebookin, Twitterin tai LinkedInin avulla. Näiden palvelujen avulla kuka tahansa, milloin tahansa pystyy välittämään viestin, uutisen tai mitä tahansa, internetin välityksellä.⁵⁶

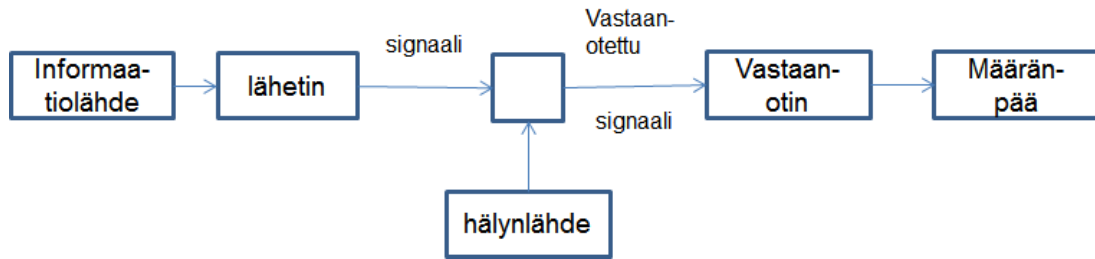
Viestinnän kehitykseen on pääsääntöisesti vaikuttanut ihmisen tarve kommunikointiin, mutta kehitykseen on vaikuttanut myös yhteiskunnan kehitys. Viestinnän kehityksessä on hyvä huomata, ettei edellinen kehitys ole kadonnut vaan, se on jatkojalostunut uuden kehityksen rinnalla. Toisena on hyvä huomata, että viestinnän kehittyessä myös sen vaikutus ihmisiin ja viestinnällä vaikuttaminen on muuttunut. Hyvin pitkään vain rikkailla ja koulutetuilla oli mahdollisuus päästä tietoon käsiksi. Kuitenkin viestinnän kehityksen myötä kaikilla ihmisillä on tämä mahdollisuus. Täytyy kuitenkin muistaa, että viestinnällä on pyritty aina vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen. Varsinkin keskiajalla tämä oli vielä helppoa, mutta mitä lähemmäksi 2000-luvun vaihdetta on tultu, sitä vähemmäksi median vaikutus mahdollisuudet ovat muuttuneet. Vaikka edelleen niin sanotulla perinteisellä medialla on suuri merkitys mielikuvien muodostamisessa, on sosiaalinen media mahdollistanut ihmisille aivan uudenlaiset mahdollisuudet vaikuttaa omaan tietämykseen.

2.2 Viestinnän mallit

Viestinnästä on tehty useita eri esitysmalleja. Niiden avulla pyritään selventämään, miten viestijä ja viestin vastaanottaja voivat vaikuttaa viestiin. John Fiske tuo esiin kirjassaan kuusi mallia viestinnästä. Hän vertailee niitä keskenään eri koulukuntien välillä. Shannonin ja Weaverin mallissa vuodelta 1949 viestintä käsitetään suoraviivaiseksi viestin siirroksi. Mallissa tuodaan esille viestinnän tutkimuksessa kolme ongelmatasoa: taso A tekniset ongelmat, taso B merkityksen ongelmat ja taso C tehokkuus ongelmat⁵⁷.

⁵⁶ Sama, s. 275–287.

⁵⁷ Fiske, (2005), s. 20.

Kuva 2. Shannonin ja Weaverin viestintämalli.⁵⁸

Mallin A-tason ongelmat eivät vaadi selvitystä, koska kyse on mekaanisista ongelmista, joiden ratkaisuihin tarvitaan teknistä osaamista. Tason C ongelmat viittaavat siihen, että jos viesti ei mene perille, on viestintä epäonnistunut. Mallissa viestinnän tehokkuus katsotaan yksinkertaisesti propagandaksi tai manipulaatioksi, jossa viestintä katsotaan onnistuneeksi, jos kohde reagoi viestijän haluamalla tavalla viestiin.⁵⁹ Suurin haaste on tason B ongelmassa, sillä ongelma on helppo tunnistaa mutta hankala ratkaista. Ongelmana on, miten eri ihmiset näkevät esimerkiksi uutisvälähdyksen tai, miten he ymmärtävät tekstissä kirjoitetut sanat. Malli ei ota kantaa kulttuuritekijöihin, mutta se pitää huomioida koska kulttuuri sisältyy merkitykseen yhtä paljon kuin sanomakin.⁶⁰

Shannonin ja Weaverin mallissa keskitytään enemmän teknisiin merkityksiin. Mallin lähtökohtana on teknisen tason ymmärtäminen, ja siinä informaatiolla ei ole niin suurta merkitystä. Malli on hyvin suoraviivainen, eikä siinä oteta huomioon ulkopuolelta tulevaa vaikutusta sanomaan. Mallissa ei huomioida viestintävälineiden vaikutusta sanoman sisältöön.⁶¹ Mallissa katsotaan että tapahtuman ja sanoman vastaanottamisen välillä ei tapahdu alkuperäiselle sanomalle juuri mitään. Tapahtuma siirtyy loppukäyttäjälle samanlaisena kuin tapahtuma tallentui. Ainoa vaikuttava tekijä on sanoman välitykseen käytettävä tekninen laite. Malli ei ole enää nykymaailmassa käyttökelpoinen, koska tapahtuman ja sanoman vastaanottamisen välillä ovat tapahtumaan ja sen sisältöön vaikuttaneet lukuisat muuttujat. Mallia on kuitenkin hyödynnetty useassa myöhemmässä viestinnän mallissa.⁶²

⁵⁸ Sama, s.20.

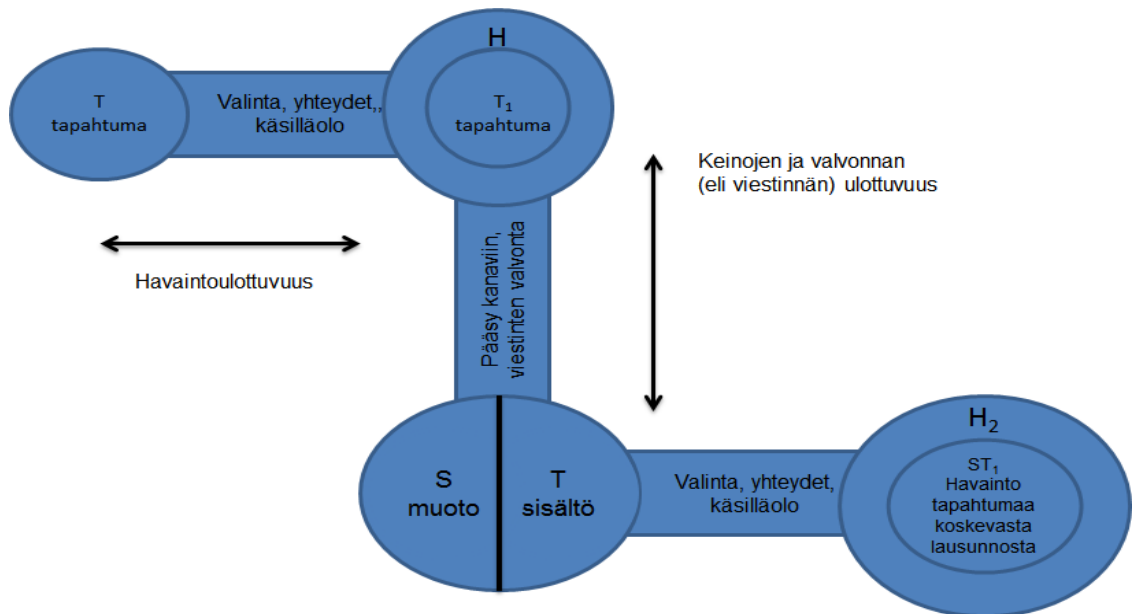
⁵⁹ Sama, s. 21.

⁶⁰ Sama, s 20–21.

⁶¹ Wiio, (1989), s. 85–88.

⁶² Sama, s. 88.

Gerbnerin malli vuodelta 1956 on Shannonin ja Weaverin mallia mutkikkaampi, vaikka siinä on Shannonin ja Weaverin mallin suoraviivainen luonne. Gerbnerin mallissa on kaksi ulottuvuutta, pystysuora ja vaakasuora ulottuvuus.⁶³

Kuva 3. Gerbnerin malli (mukaillen).⁶⁴

Gerbnerin mallissa vaakasuora ulottuvuus lähtee todellisuudessa tapahtuvasta tapauksesta. Tapaukseen voi vaikuttaa laite tai ihminen. Laitteen havaitessa tapahtuman, vaikuttaa tapahtumaan laitteen tekninen kokoonpano tai fyysinen kapasiteetti. Ihmisen havaitessa tapahtuman asia muodostuu hankalammaksi. Ihminen pyrkii saattamaan tapahtuman vastaamaan omia käsite- ja ajatusmallejaan. Mikäli ihminen ei pysty yhdistämään tapahtumaa omiin käsite- ja ajatusmalleihinsa, ei hän pysty sanomaan havainneensa tai ymmärtäneensä tapahtumaa. Edellä mainittuun vaikuttaa ihmisen tarve ymmärtää ja jäsentää havaitsemansa tapahtuma.⁶⁵ Mikäli ihminen pystyy yhdistämään tapahtuman omiin käsite- ja ajatusmalleihin, muodostuu tapahtuma merkitykselliseksi. Havainnon sovittaminen käsitteisiin eroaa eri kulttuureissa, siksi eri kulttuureista tulevat ihmiset havaitsevat todellisuuden eri tavoin. Tällöin havaintoon vaikuttaa aina yksilön kulttuuriympäristö.⁶⁶

⁶³ Fiske, (2005), s.41–42.

⁶⁴ Sama, s. 42.

⁶⁵ Sama, s. 43.

⁶⁶ Sama, s. 43.

Gerbnerin mallin pystysuorassa ulottuvuudessa havainto tapahtumasta muutetaan signaaliksi. Signaali käsitetään tavanomaisesti sanomaksi. Pulma muodostuu siitä, miten tapahtuma saadaan viestitettyä parhaiten vastaanottajalle. Samalla viestitys muodostaa ongelman, koska viestitys muuttaa tapahtumaa itsessään. Gerbnerin mallissa sanoma jaetaan kahteen osaan, Signaaliin ja sisältöön. Osat muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, molemmat vaikuttavat dynaamisesti toisiinsa.⁶⁷

Pysty- sekä vaakaulottuvuudessa valinnalla on yhtä suuri merkitys. Vaakaulottuvuudessa on valittava viestintäkanavien ja -välineiden kesken. Vaakaulottuvuuteen vaikuttaa havainnon tekijän vaikutus tapahtumaan, tällöin tapahtuma ei ole enää täydellinen kopio tapahtuneesta. Tapahtumaan ovat vaikuttaneet havainnoijan ennakkokäsitys ja olettamukset asiasta. Pysty-ulottuvuuteen vaikuttaa signaali eli viestintäkanava ja -tapa. Molemmissa ulottuvuuksissa tapahtuman jälkeen tapahtuu valintoja ja vääristymisiä.⁶⁸

Gerbnerin malliin vaikuttaa kaksi ulkopuolista asiaa pääsy (access) ja saatavuus (availability). Pääsy vaikuttaa pystysuoraan ulottuvuuteen. Pääsillä tarkoitetaan pääsyä viestintävälineisiin ja -kanaviin.⁶⁹ Pääsy joukkoviestimiin on aina ollut suuren keskustelun aihe. Pääsy joukkoviestimiin mahdollistaa omien asioiden ajamisen, sekä vaikuttamisen yleiseen mielipiteeseen. Huomio pitää kiinnittää samalla sanomaan ja siihen, mikä siihen vaikuttaa. Eli kuka valitsee mitä kerrotaan ja miten. Mallissa pitää ottaa huomioon myös havainnoija. Havainnoija ei ole vaikutuksessa tapahtumaan. Hän on vaikutuksessa sanomaan ja tuo sanomaan omia kulttuuristaan juontuvia tarpeita ja käsitteitä. Näitä yhdistelemällä voi havainnoija löytää sanoman merkityksen. On kuitenkin huomioitavaa, että sanomaa itsessään pitäisi tarkastella useasta näkökulmasta, jolloin sanoma nähtäisiin useamman merkityksen mahdollistajana.⁷⁰ Saatavuus vaikuttaa vaakasuoraan ulottuvuuteen. Valinnan tavoin saatavuus auttaa määrittämään, mitä havaitaan. Tällöin havaintoon ei vaikuta havainnon tekijä, vaan viestijä. Viestijä päättää, mitä tapahtumasta kerrotaan ja kenelle. Suurin yksittäinen tapahtuma, joka on vaikuttanut saatavuuteen, on yleisradion kehitys. Ennen radion, saati televisio, kehitystä vain lukutaitoisilla oli mahdollisuus päästä käsiksi tietoon. Heidän koulutuksensa mahdollisti tiedon valvomisen ja

⁶⁷ Sama, s. 44.

⁶⁸ Sama, s. 44.

⁶⁹ Sama, s. 44–45.

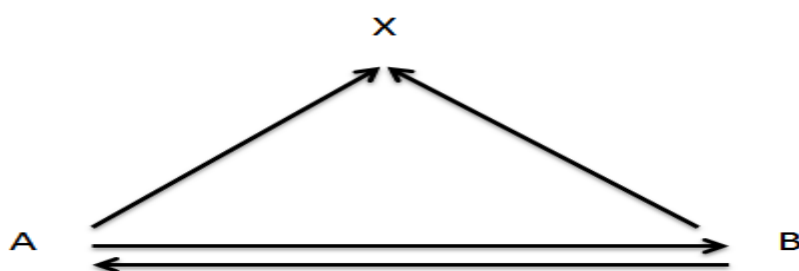
⁷⁰ Sama, s. 45–46.

jakamisen tarvittavilta osin lukutaidottomille. Televisio, radio ja elokuvat mahdollistivat lukutaidottomille keinon hankkia tietoa helposti ja nopeasti.⁷¹

Gerbnerin mallin perussanomana voidaan todeta, että tapahtuman tapahduttua se ei ole enää sama tapahtuma. Tapahtumaan on vaikuttanut tai vaikuttavat kaikki tapahtumasta havainnon tehneet. Tämän lisäksi tapahtumaan vaikuttaa viestintäväline, sekä se kenellä on mahdollisuus päästä kyseiseen viestintävälineeseen käsiksi. Tapahtumaan vaikuttaa myös havainnoijan lähtötieto eli oletamus. Samoin sanomaan vaikuttavat havainnoijan valinnat ja sanoman vastaanottajan lähtötiedot ja olettamukset.

Lasswellin malli vuodelta 1948 on luotu joukkoviestintää silmällä pitäen. Se on sanallinen muunnos Shanonin ja Weaverin mallista, ja se on yhtä lailla yksinkertainen malli, jossa viestintää pidetään sanomien siirtämisenä.⁷² Mallissa huomioidaan jokaisen osan vaikutus seuraavaan osaan, sekä osissa tapahtuvan muutoksen vaikutus seuraavaan osaan. Osiin kohdistuva vaikutus on mallissa mahdollista mitata ja havaita.⁷³

Newcombin malli vuodelta 1953 ei ole enää suoraviivainen, malli eroaa edellä mainituista huomattavasti. Malli muodostaa kolmion, jossa kaikki kulmat vaikuttavat toisiinsa. Mallissa on viestijä sekä vastaanottaja. Näihin molempiin vaikuttaa heidän sosiaalinen ympäristönsä eli viestinnän kohde. Mallissa kahden osa-alueen muuttuminen vaikuttaa myös kolmanteen osa-alueeseen.⁷⁴

Kuva 4. Newcombin malli, kaavamainen esitys minimaalisesta ABX-järjestelmästä.⁷⁵

⁷¹ Sama, s. 46–47.

⁷² Sama, s. 49–50.

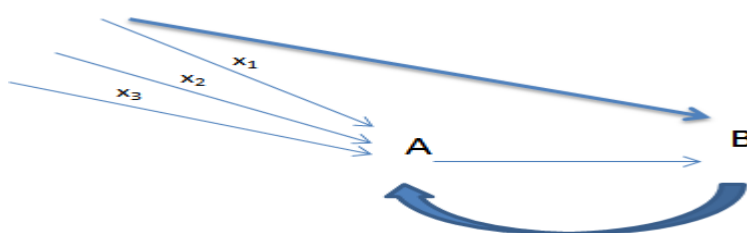
⁷³ Sama, s. 50.

⁷⁴ Sama, s. 50.

⁷⁵ Sama, s. 51

Mallista ei kyetä jättämään yhtä osa-aluetta pois. Malli pakottaa viestijän tai vastaanottajan muuttamaan omaa suhtautumistaan kohteeseen, tai keskinäiseen kanssakäymiseen, suhtautumisen saattamiseksi melko samanlaiseksi tai samanlaiseksi. Mallissa otetaan huomioon kohteen vaikutus viestijään ja vastaanottajaan. Mikäli kohteen tärkeys kasvaa, vaikuttaa se viestijään ja vastaanottajaan pakottavasti. Heille tulee polttavampi tarve saavuttaa yhteisymmärrys asiassa. Mallin keskiössä on kuitenkin ihmisen tarve saada tietoa. Ilman tietoa ihminen ei pysty muokkaamaan omaa sosiaalista ympäristöään ja ilman tiedon mahdollisuutta ihminen ei tunne kuuluvansa yhteiskuntaa.⁷⁶

Westleyn ja MacLeanin malli vuodelta 1957 perustuu Newcombin malliin, mutta se on kehitetty eritoten joukkoviestimiin. Malliin on lisätty viestijän, vastaanottajan ja kohteen lisäksi toimituksellinen ja viestinnällinen osa, jolla määritetään, mitä ja miten viestitään.⁷⁷ Mallia on venytetty, jotta siitä on saatu suoraviivaisempi. Mallissa viestijä on lähempänä kohdetta kuin vastaanottajaa, samalla viestintä tapa vaikuttaa sanomaan. Mallissa ei enää huomioida vastaanottajan vaikutusta sanomaan.⁷⁸

Kuva 5. Malli perusmuodossa (hyvin pelkistettynä)⁷⁹

Sovellettaessa mallia joukkoviestimiin vastaanottajalla ei ole enää liityntäpintaa tapahtumaan. Tapahtuman ja vastaanottajan välillä on vaikuttanut toimittaja, toimitus sekä tekninen väline, jolla sanoma on lähetetty. Malli haluaa kuitenkin säilyttää vastaanottajan yhteyden kohteeseen. Ilman yhteyttä vastaanottajan mielenkiinto kohteeseen ja erityisesti sanoman välittäjään voi katketa. Tämä motivoi mallia pitämään viestijän, vastaanottajan ja kohteen yhteydessä toisiinsa. Mallissa yhteiskunnan muutos ja sosiaalisen ympäristön laajentuminen on aiheuttanut vastaanottajalle tarpeen saada tyydytetyksi informaatiotarpeensa, mutta mahdollisuudet

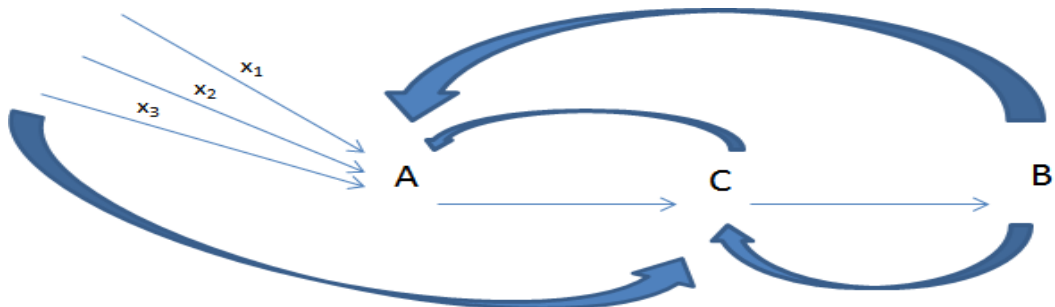
⁷⁶ Sama, s. 51–52.

⁷⁷ Sama, s. 52–53.

⁷⁸ Sama, s. 53.

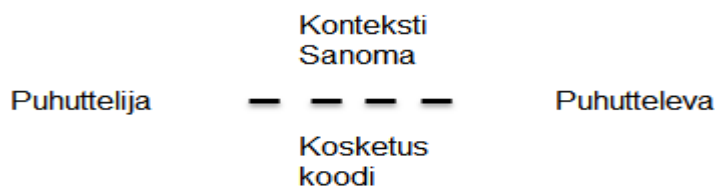
⁷⁹ Sama, s. 53.

tarpeen tyydyttämiseen ovat muodostuneet rajallisiksi. Tällöin vastaanottaja on jäänyt täysin riippuvaiseksi joukkoviestimistä. On kuitenkin huomioitava, että digitalisoituneessa yhteiskunnassa myös sosiaalinen media helpottaa tämän tarpeen tyydyttämistä. Yhdistettynä perheeseen, työtovereihin, ystäviin sekä muihin epävirallisiin ja virallisiin suhdeverkkoihin vastaanottaja ei ole enää riippuvainen joukkoviestimistä. Tämä on ristiriidassa, mitä malli antaa ymmärtää.⁸⁰

Kuva 6. Joukkoviestintä malli (hyvin pelkistettynä).⁸¹

Jakobsonin mallissa vuodelta 1960 on kaksi tasoa. Yhdellä tasolla hän mallintaa viestinnän perustekijät ja toisella tasolla hän mallintaa tehtävät, joita viestin teko toteuttaa. Ensimmäisen tason lähtökohtana on suoraviivaisuus. Taso koostuu kuudesta osasta, joista löytyy lähettäjä, vastaanottaja ja sanoma. Sanoma ei voi tässä mallissa viitata itseensä. Tätä Jakobson kutsuu kontekstiksi⁸². Malli on tässä vaiheessa hyvin samanlainen kuin Newcombin malli. Jakobson lisää malliinsa kosketuksen. Kosketuksella tarkoitetaan lähettäjää ja vastaanottajaa yhdistävää fyysistä ja psykologista yhteyttä. Toinen lisätty tekijä on koodi eli yhteinen merkitysjärjestelmä, minkä avulla viesti rakennetaan.⁸³

Kuva 7. Viestinnän perustekijät, (ensimmäinen taso).⁸⁴

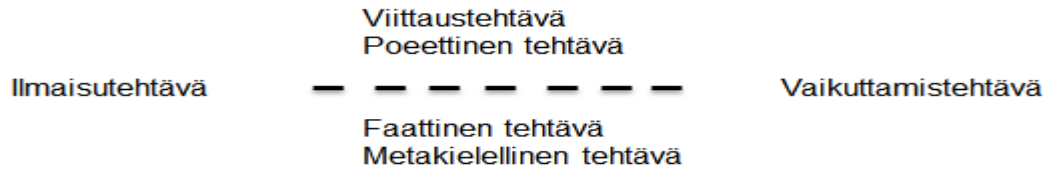
⁸⁰ Sama, s. 54–55.

⁸¹ Sama, s. 54.

⁸² Sama, s. 55.

⁸³ Sama, s. 55–56.

⁸⁴ Sama, s. 56.

Kuva 8. Viestinnän tehtävät, (toinen taso).⁸⁵

Malli ei tässä vaiheessa ole vielä kokonainen. Jakobsonin toinen taso on identtinen edellisen kanssa, mutta hän muuttaa mallia selventääkseen viestin teon hierarkiaa ja tehtäviä. Mallin toisessa tasossa on kuusi tehtävää. Kolme ensimmäistä ovat ilmaisutehtävä, vaikuttamistehtävä ja viittaustehtävä. Ilmaisutehtävä kuvaa lähettäjä, vaikuttamistehtävä kuvaa sanoman vaikutusta vastaanottajaan ja viittaustehtävällä kuvataan sanoman suhdetta todellisuuteen eli paikkansa pitävyyteen. Edellä mainitut vastaavat Newcobin kolmion kulmia. Loput kolme ovat metakielinen tehtävä, poeettinen tehtävä ja faattinen tehtävä.⁸⁶

Metakielisellä tehtävällä tarkoitetaan käytetyn koodin tunnistamista. Jakobson selventää metakielisen tehtävän seuraavasti: ”Vanhalle sanomalehtipaperikaistaleelle viskattu tyhjä savukeaski on normaalisti roska. Mutta jos aski on liimattu kaistaleelle ja koko komeus on kehystetty ja ripustettu taidegallerian seinälle, tuloksena on taidetta. Kehys toteuttaa metakielistä tehtävää vihjaten”.⁸⁷ Viestin on tavalla tai toisella kerrottava metakielinen tehtävänsä eli mitä koodia se käyttää. Poeettisessa tehtävässä sanoma on suhteessa itsensä kanssa eli se, miten haluamme sanoman sanottavan. Poeettisen tehtävän tarkoituksena on saattaa sanoma miellyttävään ja mieleenpainuvaan muotoon. Faattisen tehtävän tarkoituksena on vahvistaa sanomaan liittyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta.⁸⁸

Edellä esitettyjen mallien kautta kuvataan kuinka viestintää voidaan ajatella kaavamaisten informaatiovirtojen ilmentävien kehitysten kautta. Mallien avulla pystytään havaitsemaan, että jokainen malli on aikansa tuotos. Mallilla on pyritty vastaamaan aikansa tarpeisiin, samalla on aina pyritty kehittämään mallia vastaamaan haluttua päämäärää. Yhdistettynä viestinnän kehityksen kanssa pystytään huomaamaan, että viestintä välineellä ja viestinvälittäjällä on suuri rooli sanoman muodostumisessa. Viestintä voidaan käsittää esitettyjen mallien avulla

⁸⁵ Sama, s. 56.

⁸⁶ Sama, s. 57

⁸⁷ Sama, s. 57

⁸⁸ Sama, s. 57–58.

kohdekeskeiseksi, tarpeen ja informaation laadun määrittelemäksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on tuottaa tietyille kohdeyleisölle tietoa, jostain tietyistä asiasta tai tapahtumasta.

Tässä tutkimuksessa tapahtuma on Ukrainan kriisi. Mallien avulla pyritään ymmärtämään, mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat asiantuntijan lausuntoon ja tätä kautta viestiin. Samalla mallit antavat laajemman ymmärryksen medioiden viestintätavoitteista. Tätä kautta mallit laajentavat tutkijan tietämystä viestinnästä ja siihen vaikuttavista asioista. Tiedon lisääntymistä hyödynnetään aineistoa analysoidessa teemojen avulla.

2.3 Yhteisöviestintä

Yhteisöviestinnässä yhteisöllä on tarkoitus viestiä valitulle kohdejoukolle, tietty sanoma. Viestintä voi olla joko sisäistä tai ulkoista. Yhteisöviestinnästä on käytetty englanninkielistä termiä *organizational communication* eli organisaatioviestintä. Yhteisöviestintä on kohtuullisen uusi tutkimuksen ja ammattimaisen käytön osalta. Yhteisöviestinnän voidaan katsoa alkaneen Massachusettsissa 1635.⁸⁹ Organisaatioviestintä on vieläkin nuorempi tieteenala. Aluksi sen katsottiin vain oleva yksi keskinäisviestinnän osa-alue. Ensimmäiset teoriat muodostettiin 1960-luvulla Yhdysvalloissa.⁹⁰

Åberg määrittää, että ”Yhteisöviestintä poikkeaa kuitenkin kahden henkilön tai pienryhmän viestinnästä eli niin sanotusta keskinäisviestinnästä muun muassa seuraavien ominaisuuksien osalta:

- Organisoidut puitteet, jotka vaikuttavat viestinnän järjestelyihin
- Tavoitteellisuus; yksilötavoitteiden lisäksi työyhteisön viestintä tukee työyhteisön tavoitteiden saavuttamista
- tekniset viestimet; näitä ovat muun muassa tietokoneet, tietoverkot, konttori-tekniikka ja niin sanottu pienjoukkoviestintä kuten henkilöstölehti tai sisäinen radio. Näitä käytetään työyhteisöissä edelleen enemmän kuin tavanomaisessa keskinäisviestinnässä.”⁹¹

⁸⁹ Juholin, (2000), s. 21.

⁹⁰ Åberg, (2000), s. 91.

⁹¹ Sama, s. 91.

Yhteisöviestintä on kokenut murroksen, jos ennen yhteisöviestinnän piti kyetä reagoimaan nopeasti muutokseen ja siitä viestimiseen, nyt yhteisöviestinnässä pitää jo kyetä reaaliaikaiseen tai jopa ennakoivaan viestintään. On kyettävä kertomaan asioita vaikka ei varsinaisesti ole vielä mitään kerrottavaa. Viestinnän etupainotteisuus korostaa viestinnän suunnittelua ja osaamista. Hyvällä viestintäsuunnittelulla yhteisö pystyy rakentamaan omaa mainetta.⁹²

Yhteisöviestinnässä pitää huomioida niin sisäinen kuin ulkoinen viestintä. Sisäisellä viestinnällä pyritään vaikuttamaan yhteisön jäseniin ja kertomaan miten yhteisöllä menee ja mihin yhteisö on menossa. Åberg kuvaa organisaatioviestintää ”prosessina tai tapahtumana, jossa merkityksien antamisen kautta tulkitaan sellaisten asioiden tilaa, jotka koskevat työyhteisön toimintaa tai sen jäsenten yhteisöllistä toimintaa, ja jossa tämä tulkinta saatetaan muiden tietoisuuteen vuorovaikutteisen, sanomia välittävän verkoston kautta”⁹³. Åberg mainitsee kuitenkin että edellä esitetty määritelmä on abstrakti ja laaja-alainen, mutta kun vertaa sitä Åbergin määritelmään yhteisöviestinnästä huomaa mitä eroa on organisaatio viestinnällä ja yhteisöviestinnällä. Åberg kuvaa, että ”yhteisöviestintä on työyhteisön viestintätoiminto eli funktio, jossa viestinnän keinoin tuetaan työyhteisön tavoitteiden saavuttamista pitkäjänteisen profiloinnin, tiedotus- ja yhteistoiminnan sekä luotauksen avulla”⁹⁴. Toisaalta organisaatioviestintä ja yhteisöviestintä katsotaan usein yhdeksi kokonaisuudeksi.

Tutkimuksessani ei ole tarkoitus käsitellä edellä mainittuja teorioita enempää, mutta on hyvä tiedostaa niiden eroavaisuudet. On huomattavasti tärkeämpää tarkastella, miten sisäinen ja ulkoinen viestintä eroavat toisistaan. Molemmissa on kyse viestinnästä, mitä ilman yhteisö tai organisaatio ei kykene toimimaan. Kuten edellä olen maininnut, viestinnän tavoitteena on ajaa organisaation tai yhteisön etuja, sekä kehittää niiden mainetta.

2.3.1 *maine*

Maine ei synny yhdessä yössä, maineen rakentaminen vaatii aikaa. Maineen muodostaminen vaatii tarinoita. Hyvän tarinan pitää olla uskottava ja sen pitää herättää luottamusta. Tarinoiden

⁹² Ikävalko, (1995), s. 9–10.

⁹³ Åberg, 2000, s. 95.

⁹⁴ Sama, s. 96.

den pitää kuitenkin muuttua todeksi, ne eivät saa jäädä vain haaveiden tasolle.⁹⁵ Voidaan sanoa, että maineen rakentuminen vaatii luottamusta, mutta se vaatii myös jotain konkreettista. Ilman näitä kahta ei voida luoda mainetta. Ilman mainetta ei voi edesauttaa yhteisön tai yrityksen kehittymistä. Voidaan ajatella onko maineen määrittely kannattavaa. Aulan ja Heinosen mukaan on. Määrittämisen avulla kurkistetaan myös määritelmän taakse, jolloin voidaan havainnoida, mistä käsite on tullut, ja mihin se on mahdollisesti menossa. He nostavat esille, että jos on tarkoitus vaikuttaa maineeseen, on se myös osattava määrittää. On tiedettävä mistä maine syntyy, ja miten se vaikuttaa organisaatioon tai yhteisöön.⁹⁶

Maine on tärkeässä osassa yrityksen tai yhteisön toiminnassa. Viestinnällä pystytään vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen ja julkisuuskuvaan. Yhtenä isona haasteena voidaan pitää organisaation tai yhteisön mainetta. Viestinnällä on tähän suuri merkitys. Viestinnällä kyetään muokkaamaan ihmisten mielikuvia organisaatioista tai yhteisöistä. Viestinnän avulla pyritään vahvistamaan ihmisten olettamuksia ja tuntemuksia. Tällöin on erittäin tärkeää pohtia tukeeko organisaation tai yhteisön viestintä mainetta. Huomioidaanko viestinnällä kaikki sidosryhmät ja pyrkiikö se vahvistamaan niitä maineen heikkouksia joita on havaittu. Näihin asioihin voidaan puuttua jos on luotu selkeä ja toimiva viestintästrategia.⁹⁷

Mainetta käsitellään tutkimuksessa, koska Puolustusvoimilla on hyvän ja luotettavan institution maine. Maine vaikuttaa myös Puolustusvoimien viestintään. Puolustusvoimien viestinnän tavoitteena on ylläpitää tätä mainetta.⁹⁸ Tutkimuksen analyysiosassa tutkitaan, miten Ukrainan kriisin aikaisessa viestinnässä on onnistuttu ja onko mainetta ylläpidetty ja sitä kautta lisätty kansalaisten luottamusta Puolustusvoimiin.

2.4 Joukkoviestintä

Joukkoviestintä on osa yhteisöviestintää. Joukkoviestintä eroaa yhteisöviestinnästä siten, että yhteisöviestinnässä viestijä pystyy päättämään miten ja millä välineillä viestintä tapahtuu, kun taas. Joukkoviestinnässä toimittaja tai viestintäkanava päättää sen, miten viesti välitetään ja

⁹⁵ Aula, (ja muut, 2002), s. 32.

⁹⁶ Sama, s. 33–34.

⁹⁷ Sama, s. 178–179.

⁹⁸ Pääesikunta, HL 1321, s. 4–5.

minne. Joukkoviestinnän tarkoituksena ei ole edesauttaa organisaation tai yhteisön intressejä, vaan antaa puolueetonta tietoa yleisölle. Joukkoviestinnässä tarkoituksena on viestiä samansäلتöinen sanoma samanaikaisesti mahdollisimman monelle. Viestintäkanavia voivat olla esimerkiksi lehdet, televisio, radio ja sosiaalinen media.⁹⁹

Joukkoviestinnän perusviestintämallina pidetään lineaarista mallia. Linearisessa mallissa, A koodaa asiansa sanomaksi, joka välitetään B:lle. Viestintä on tässä mallissa onnistunut, jos B ostaa kokonaisuudessaan A:n sanomana. Malli on muotoa $A \rightarrow B = X$. Missä A on viestijä, B vastaanottaja ja X lopputulos.¹⁰⁰ Mallia hyödynnetään useassa joukkoviestimessä. Mallia käytetään myös hyvin paljon väärin joukkoviestimissä. Joukkoviestimet kuluttavat kokoajan enemmän aikaamme. Joukkoviestimissä viestinnän avulla pyritään vaikuttamaan ihmisten mielipiteisiin. Joukkoviestintä on nopeaa ja lähes palautteetonta. Joukkoviestintä vaatii ihmiseltä hyvin vähän omaa toimintaa, riittää kun katsoo tai kuuntelee, joukkoviestimien avulla hoidetaan loput. Joukkoviestimet pyrkivät vahvistamaan ennakkokäsityksiämme. Joukkoviestimien avulla pyritään tulkitsemaan maailma valmiiksi. Ihminen voi pyrkiä muodostamaan omaa kuvaa joukkoviestimien tarjoamasta sanomasta, mutta ihmisluonteen takia emme yleensä halua vastaanottaa sellaista tietoa, mikä ei vastaa ennako-odotuksia tai vaatii liiallista tulkintaa. Lisäksi on huomattava, että joukkoviestimet itsekin muuttuvat ja pyrkivät mukautumaan maailman muutokseen.¹⁰¹

On hyvä kuitenkin huomata, vaikka joukkoviestintä eroaa yhteisöviestinnästä huomattavasti, niin molemmissa pyritään kuitenkin vaikuttamaan henkilöön ja hänen mielikuviinsa. Joukkoviestintään ei pystytä suoraan vaikuttamaan, mutta epäsuorasti siihen voidaan vaikuttaa, koska aina kun joukkoviestimissä viestitään, kerrotaan jonkun sanoma, jonkun tietona. Samalla on huomattavaa, että ihmiset kuluttavat joukkoviestimien tuottamaa materiaalia eri tavoin. Kaikki ihmiset eivät seuraa uutisia loppuun tai lue lehtiä tarkoin. Ihmiset ottavat vain tarvitsemansa tiedon itselleen. Tästä syystä on hyvä tiedostaa, ettei ihmisten joukkoviestimiin käyttämä aika muutu, vaikka materiaalia lisättäisiin. Joukkoviestimien on pystyttävä tekemään uutisista mielenkiintoisia ja heidän on tuotava tärkeitä ja mielenkiintoiset uutiset selkeästi esille.¹⁰²

⁹⁹ Juholin (2000), s. 19, ja Ikävalko (1995), s.72.

¹⁰⁰ Åberg, (2000), s. 42.

¹⁰¹ Erholm, (ja muut 1978), s. 192–194

¹⁰² Åberg, (2000), s. 163.

Edellä mainittu pätee myös Puolustusvoimien viestinnässä, eritoten asiantuntijoiden antamissa lausunnoissa medialle. Heidän pitää saada oma tärkeä asia esille, lyhyessä ajassa. Tähän pystytään vastaamaan viestinnän suunnittelulla.

2.5 Strategisesta viestinnästä viestintästrategiaan

Viestinnällä pitää aina olla tavoite. Viesti ilman tavoitetta, ei auta viestin lähettäjä saavuttamaan hänen haluamaansa lopputulosta. Tavoitteelle pitää antaa myös aikamääre. Tavoite pitää kyetä arvioimaan myös laadullisesti tai määrällisesti. Tavoitteiden taustalla pitää olla, jokin tarkasti mietitty strategia. Tavoitteita ei voi vain heittää hatusta.¹⁰³ Oli kyse Organisaatiosta tai yhteisöstä on niiden otettava huomioon, että julkisuus ei ole enää yhtenäinen. Julkisuus on pirstoutunut useaan eri viestintäkanavaan. Samalla avoimuusperiaatteet ovat muuttuneet. Kennellä tahansa, on mahdollisuus saada tietoa. Enää ei voida piiloutua yleisöltä, vaan joudutaan miettimään, miten kyetään mahdollisimman hyvin avoimeen vuorovaikutukseen yleisön kanssa.¹⁰⁴

Strateginen viestintä on viestinnän tavoite siitä, mitä halutaan ulospäin näkyvän. Strategisen viestinnän päämääränä on puhua yhdellä suulla organisaation tai yhteisön tavoitteista. Tavoitteeseen päästäkseen on tarkasteltava strategista viestintää tarkemmin, koska strategisen viestinnän takana on paljon asioita, mitä ei voi silmällä nähdä tai korvalla kuulla.¹⁰⁵ Huhtalan ja Hakalan mukaan strategisessa viestinnässä pyritään ennalta asetettujen päämäärien avulla edistämään julkista toimintaa tai julkisten toimijoiden päämääriä.¹⁰⁶

Ikävalko puhuu viestinnästä kahden näkökulman kautta, taktisen ja strategisen. Ikävalko erottaa taktisen ja strategisen viestinnän sotilasvertailulla. Hän yhdistää strategian sodan voittamiseen ja taktisen taistelun voittamiseen. Hänen mukaansa strategia laaditaan pidemmälle aikavälille ja taktista suunnittelua voidaan muuttaa tilanteen mukaan. Taktisella suunnittelulla

¹⁰³ Ikävalko, (1995), s. 16–17.

¹⁰⁴ Huhtala, (ja muut, 2007), s. 21–22.

¹⁰⁵ Rantapelkonen, (2014), s. 6.

¹⁰⁶ Huhtala (ja muu 2007), s. 23.

pystytään ohjaamaan strategista suunnittelua ja kehittämään sitä tarpeen tullen.¹⁰⁷ Åberg puolestaan määrittää viestinnän suunnittelun kolmen näkökulman avulla. Hän puhuu taktisesta, operatiivisesta ja strategisesta tasosta. Taktisesta tasosta puhutaan kun on kyse resurssien sitomisesta suunnittelulle. Operatiivisella tasolla suunnitellaan toimintaa sidotuvin resurssein. Strategisella tasolla pohditaan, miten asiat halutaan panna esille ja mikä on haluttu lopputulosasetelma.¹⁰⁸

Strategisen viestinnän tarkoituksena on tasojen määrästä riippumatta suuntalinjojen määrittäminen. Suuntalinjojen avulla pystytään keskittymään olennaiseen ja kyetään saavuttamaan organisaation tai yhteisön haluttu viestintätavoite. Ilman selkeää strategiaa ja tavoitetta, yksittäiset viestit eivät kykene saavuttamaan haluttua lopputulosta.¹⁰⁹ Tästä muodostuu viestintästrategia.

Ikävalko määrittää viestintästrategian osaksi toimintastrategiaa. Hän korostaa, että viestintästrategia yksin, on vain irrallinen osa, eikä tällöin voi toimia eikä tuottaa tuloksia.¹¹⁰ Juholin (entinen Ikävalko) korostaa, että viestintästrategialla pyritään ennalta sovittujen valintojen, määrittelyjen ja tavoitteiden avulla pääsemään organisaation tai yhteisön tavoitteisiin. Viestintästrategiaa sovelletaan soveltuvin osin organisaatioiden tai yhteisöjen viestinnässä sidosryhmien ja ympäristön kanssa.¹¹¹ Viestintästrategioiden avulla organisaatiot tai yhteisöt pyrkivät varautumaan ennalta viestinnän haasteisiin. Samalla pyritään sovittamaan viestintästrategia muihin organisaation tai yhteisön strategioihin.¹¹²

Edellä on esitetty erilaisia viestintästrategioita joissa kaikissa korostuu, että ilman selkeää viestintästrategiaa yhteisö tai organisaatio ei kykene toimimaan. Viestintästrategian pitää myös olla sidoksissa organisaation tai yhteisön muihin toimiin. Tutkimuksen kannalta tärkein viestintästrategian malli on Åbergin pizza, koska Åbergin pizzaa on hyödynnetty Puolustusvoimien viestintästrategian tekemisessä.¹¹³

¹⁰⁷ Ikävalko, (1995), s. 32.

¹⁰⁸ Åberg, (2000), s. 226.

¹⁰⁹ Sama, s. 226–227, ja Ikävalko, (1995), s. 30–33.

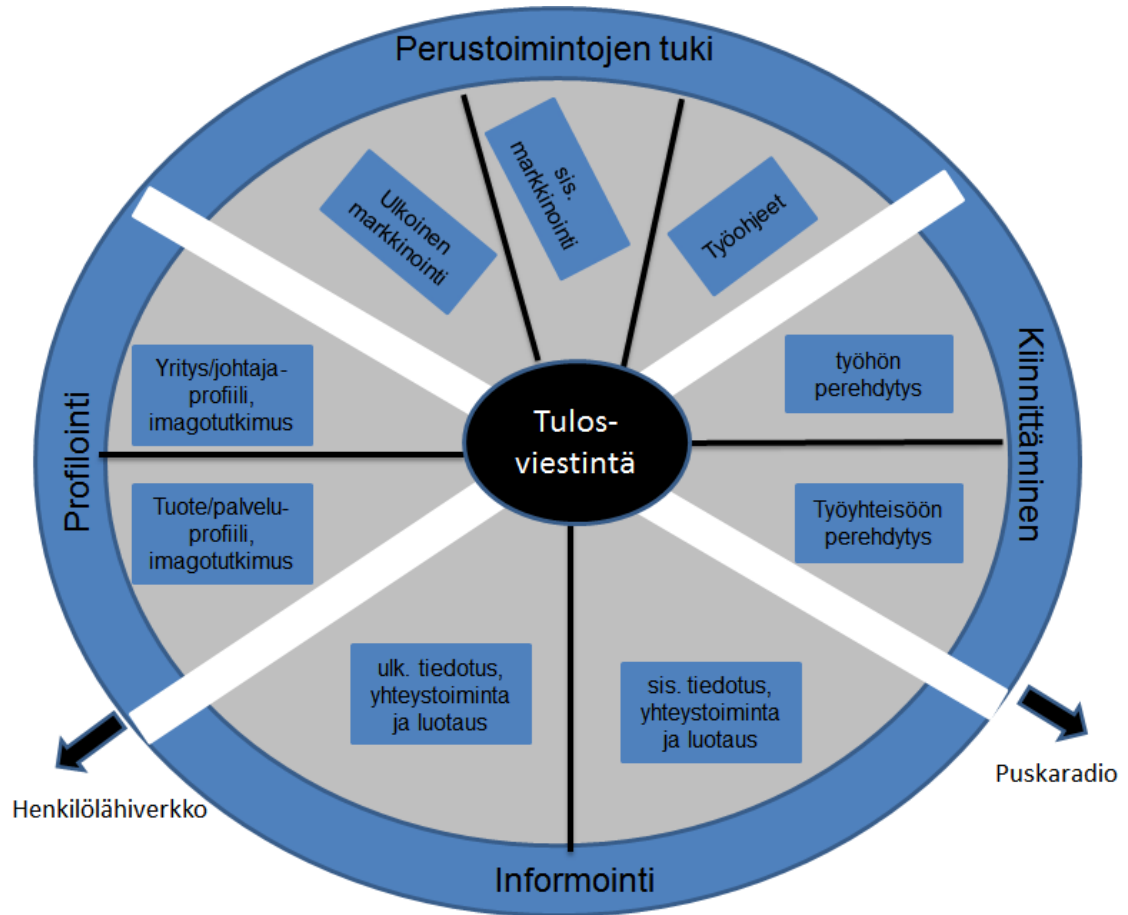
¹¹⁰ Ikävalko, (1995), s. 17.

¹¹¹ Juholin, (2000), s. 79.

¹¹² Åberg, (2000), s. 227.

¹¹³ Kalliomaa, (2006), s.130–131.

2.5.1 Åbergin pizza

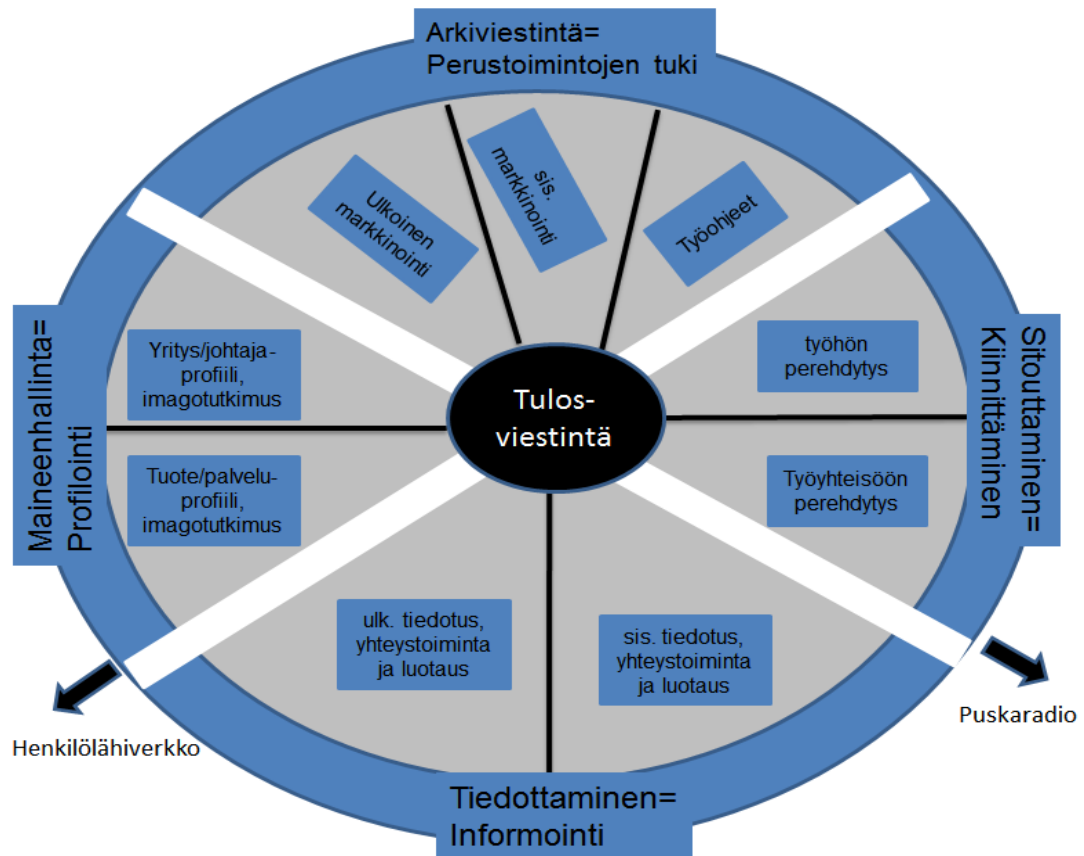

Kuva 9. Åbergin pizza¹¹⁴

Åbergin pizza muodostuu neljästä siivusta. Ylhäällä on perustoimintojen tuki, koska viestintä koskee työtä, palveluita tai tuotteita. Tukea tarvitaan palveluiden ja tuotteiden tuottamiseen. Ilman että tämä viestintä toimii, ei yhteisö kykene toimimaan. Profilointi on vasemmalla, sillä pyritään muodostamaan pitkäjänteisesti yhteisöstä tai organisaatiosta hyvä kuva yleisölle. Informointi on alhaalla, koska se ei itsessään vaikuta suoraan yhteisön tai organisaation tuottamaan tuotteeseen. Informoinnilla pyritään edes auttaa sisäistä tai ulkoista viestintää. Kiinnittämällä pyritään sitouttamaan yhteisön jäsenet yhteisön tavoitteisiin. On kuitenkin hyvä huomata, että malli on rakennettu organisaatioviestinnän tarpeisiin, jossa tuloksen teko on tärkeintä. Mallista on huomioitava myös se etteivät rajat ole raja-aitoja vaan sektoreissa esitetyt viestinnän muodot, eivät eroa toisistaan kovinkaan paljon.¹¹⁵

¹¹⁴ Åberg, (2000), s. 102.

¹¹⁵ Sama, s.102–103.

Kuva 10. Puolustusvoimien pizza¹¹⁶

Puolustusvoimien viestintästrategia on muodostettu Åbergin kirjallisuutta hyödyntäen. Siksi Åbergin pizzaa on hyödynnetty myös Puolustusvoimien viestinnässä.¹¹⁷ Mallissa on muutettu perustoimintojen tuki arkiviestinnäksi. Informointi on muutettu tiedottamiseksi. Profilointi on muutettu maineenhallinnaksi ja sitouttaminen on muutettu kiinnittämiseksi. Arkiviestinnällä pyritään viestimään yhteisön tuotteista, palveluista ja muista tuotoksista. Puolustusvoimien näkökulmasta arkiviestintä liittyy viestinnän ja johtamiseen toisiinsa. Tiedottamisella pyritään viestimään yhteisön toiminnasta. Maineenhallinnan avulla pyritään luomaan ja vahvistamaan Puolustusvoimien mainetta. Maineen muodostumista käsitellään tarkemmin luvussa 2.3.1. Maineenhallinnalla avulla pyritään vaikuttamaan ihmisten mielikuviin ja kokemuksiin Puolustusvoimista. Kiinnittämisellä tarkoitetaan Puolustusvoimien koulutusjärjestelmään sekä työhön ja työyhteisöön ja toimintakulttuuriin liittyvää viestintää.¹¹⁸ Luvussa kolme tutkitaan tarkemmin Puolustusvoimien viestintään vaikuttavia asioita.

¹¹⁶ Kalliomaa, (2006), s. 130.

¹¹⁷ Sama, s. 131.

¹¹⁸ Sama, s. 132–133.

3. PUOLUSTUSVOIMIEN VIESTINTÄ OSANA YHTEISKUNTAA

Edellisessä luvussa käsiteltiin viestinnän teoriaa ja sen vaikutusta yhteiskuntaan. On kuitenkin huomioitava, että edellisessä luvussa esitetyt viestintämallit on luotu voittoa tavoitteleville organisaatioille ja yhteisöille. Toisaalta on huomioitava, että mallit toimivat myös voittoa tavoittelemattomien yritysten viestinnän malleina. Tässä luvussa tarkastellaan, miten Puolustusvoimissa viestintä toteutetaan. Edellisen luvun lopussa esiteltiin Åbergin pizza malli, jota on hyödynnetty Puolustusvoimien viestinnässä. Tämä on hyvä osoitus siitä, että viestinnän teorioita voidaan käyttää myös liike-elämän ulkopuolella..

Edellisessä luvussa tuotiin esille, miten viestinnän ja yhteiskunnan kehitys ovat vaikuttaneet viestintä tapoihin. Samalla tavalla viestinnän ja yhteiskunnan muutokset vaikuttavat myös Puolustusvoimiin. Viestintä kuuluu myös Puolustusvoimien tehtäviin. Puolustusvoimien viestinnän tulee noudattaa valtionhallinnon viestinnästä annettuja säädöksiä, ohjeita ja määräyksiä. Puolustusvoimien viestintää ohjaavat myös lait viranomaisten viestinnästä, kuten Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja Kielilakiin.¹¹⁹

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta määrittää, miten viranomaisten pitää viestiä julkisuudessa. Lain tarkoituksena on antaa yksityiselle ihmiselle tai yhteisölle mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja varojen käyttöä. Laki mahdollistaa oman mielipiteen muodostamisen. Lain tarkoituksena on avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen, sekä mahdollistaa kansalaisten omien oikeuksien valvomisen.¹²⁰ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta käytetään myös nimeä Julkisuuslaki. Puolustusvoimien näkökulmasta laki tarkoittaa viestinnässä avoimuutta ja osallistumista. Tämä tarkoittaa, että tieto pitää olla saatavilla ja asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia, vain poikkeustapauksissa salassa pidettäviä. Laki velvoittaa olemaan aktiivinen ja tiedottamaan asioista.¹²¹

Kielilain tarkoituksena on turvata jokaisen kansalaisen perustuslain takaama oikeus kaksikieliseen palveluun viranomaisen kanssa. Lain tarkoitus on taata jokaiselle oikeudenmukainen

¹¹⁹ Pääesikunta, HL 1321, s. 3-4.

¹²⁰ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, (21.5.1999/621).

¹²¹ Pääesikunta, HL 1321, s. 3.

palvelu ja yksilölliset kielelliset oikeudet.¹²² Puolustusvoimien kannalta laki tarkoittaa kaksikielistä informaatiota suomeksi, ruotsiksi ja myös saameksi. Puolustusvoimien ei tarvitse julkaista kaikkea tietoa kahdella kielellä, mutta yksilön hengen, terveyden sekä omaisuuden ja ympäristön kannalta oleellinen tieto on annettava koko maassa molemmilla virallisilla kielillä. Puolustusvoimien on annettava yksilön kannalta hänelle välttämätön tieto tarvitsijan äidinkielellä.¹²³

Puolustusvoimien viestinnän suunnittelusta ja ohjeistuksesta vastaa Pääesikunnan viestintäosasto. Viestintäosasto on Pääesikunnan kanslian hallinnollinen osa. Viestintäosastoa johtaa viestintäjohtaja. Viestintäosaston tehtävät on määritelty Pääesikunnan työjärjestyksessä. Viestintäosasto suunnittelee ja laatii Puolustusvoimien viestintästrategian sekä kehittää ja ohjaa puolustusvoimien kokonaisviestintää. Viestintäosasto vastaa Puolustusvoimien viestinnän asiantuntijapalveluiden tuottamisesta ja ohjaamisesta. Viestintäosasto ohjaa viestintäalan koulutusta Puolustusvoimissa.¹²⁴

Puolustusvoimien viestintää ohjaa Valtionhallinnon viestintäsuositus 2010 ja Puolustushallinnon viestintästrategia. Valtionhallinnon viestintäsuositus antaa nimensä mukaan suositukset Puolustusvoimien viestinnälle, ja sitä täydennetään Puolustushallinnon viestintästrategialla.

3.1 Valtionhallinnon viestintäsuositus

Valtionhallinnon viestintäsuositus vuodelta 2010 perustuu Valtioneuvoston kanslian vuonna 2008 asettaman työryhmän suositukselle. Työryhmän tehtävänä oli tarkastella, miltä osin vuonna 2002 tullut Valtionhallinnon viestintäsuositus tarvitsisi päivitystä. Edellisessä viestintäsuosituksessa korostuivat lähettäjä ja vastaanottaja. Valtionhallinnon viestintäsuositusten välissä maailma oli muuttunut ja kansalaisista oli tullut aktiivisempia, myös sosiaalisen median oli yleistynyt. Yleistyminen helpotti osallistumista ja samoin ajattelevien ihmisten löytämistä. Samalla median rooli oli muuttunut.¹²⁵

¹²² Kielilaki, (6.6.2003/423).

¹²³ Pääesikunta, HL 1321, s. 4.

¹²⁴ Pääesikunta, HK 1155, s. 3–4.

¹²⁵ Valtioneuvoston kanslia, (2010), s. 7–10.

Valtionhallinnon viestintäsuosituksen lähtökohtana on ylläpitää demokraattisen oikeusvaltion ja pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan arvoja. Tarkoituksena on edistää sananvapautta, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuutta. Samalla edesautetaan kansalaisten mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa heihin liittyviin päätöksiin ja niiden valmisteluihin, sekä saada niistä tietoa. Viestinnän merkitys on korostunut yhteiskunnassa. Viestinnän merkitys on luonut odotuksia valtionhallinnon viestinnälle. Viranomaisten pitää huolehtia omasta viestinnästään. Viestinnällä mahdollistetaan viranomaisille annettujen tehtävien tehokas toteuttaminen. Viranomaisten pitää määrittää itselleen viestinnän painopisteet ja viestinnän kohderyhmät ja yhteistyökumppanit. Viranomaisten viestintä on suunniteltava hyvin ja se tulee yhteen sovitaa muiden viranomaisten kanssa. Tällöin pystytään jo ennalta valmistautumaan erilaisiin tilanteisiin. Viestintää pitää kehittää kokoajan. Viestinnässä on hyödynnettävä erilaiset viestintäkanavat.¹²⁶

Valtionhallinnon viestintä suositus antaa viranomaisille mahdollisuuden toteuttaa omaa viestintää, viranomaistoimen näkökulmasta. Viestinnässä pitää ottaa kuitenkin huomioon se, että viestintä on avointa, johdonmukaista, oikeisiin faktoihin perustuvaa ja jatkuvaa. Viestinnässä pitää hyödyntää kaikkia mahdollisia viestintäkanavia. Viranomaisten viestinnän painopiste on tukea Valtionhallintoa. Viranomaisten pitää kyetä toimimaan yhdessä ja viestimään yhtenäisesti.¹²⁷

3.1.1 puolustushallinnon viestintästrategia

Puolustushallinnon viestintästrategian tehtävänä on ohjata Puolustushallinnon viestintää. Puolustushallinto tarvitsee viestintästrategiaa, koska sillä on merkittävä rooli yhteiskunnassa. Puolustushallinnon poliittiset ja hallinnolliset kysymykset nivoutuvat niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin yhteen. Samalla viestinnän yhteiskunnallinen merkitys on kasvanut ja siitä on tullut tärkeä osa nykyaikaista johtamista. Viestintästrategia liitetään samalla hallinnonalan toimintastrategiaan.¹²⁸

¹²⁶ Sama, s. 11–15.

¹²⁷ Sama, s. 11–15.

¹²⁸ Puolustushallinnon viestintästrategia, (2007), s. 1.

Elisa Ikävalko määrittä, viestintästrategian pitää olla yhteydessä toimintastrategian kanssa. Viestintästrategia ei yksinään auta viestinnän tavoitteiden saavuttamista jos sitä ei ole liitetty muihin strategioihin.¹²⁹ Hän huomautti myös, että ilman viestintää yhteisö ei pysty toimimaan. Viestintästrategia yhdessä toimintastrategian kanssa linjaa puolustushallinnon viestintää ja käytäntöjä normaalioloissa, että kriisi- ja poikkeusoloissa. Viestintästrategiassa määritetään viestinnän toimijat vastuineen, perusviestit joita halutaan antaa ja viestinnän strategiset päämäärät. Viestintästrategian pohjalta laaditaan toiminta- ja taloussuunnitelmiin liitettävät viestintäsuunnitelmat. Viestintästrategiaa päivitetään toimintastrategian päivityksen yhteydessä.¹³⁰

Puolustushallinnon viestintää ohjaavat samat lait ja asetukset kuin muitakin valtionhallinnon aloja. Nämä lait ja asetukset linjaavat Puolustushallinnon viestintää ja antavat perustan viestinnän kehittämiseksi. Puolustushallinnon viestinnän pitää olla suunnitelmallista, aktiivista, luotettavaa sekä vuorovaikutteista. Suunnitelmallisuus ja aktiivisuus tukevat kansallista turvallisuutta. Luottamus edellyttää, että annettavat tiedot ovat tosiasioihin perustuvia. Vuorovaikutteisuus vaatii avoimuutta, kaksisuuntaista toimintaa ja palveluhenkisyttä. Viimeisenä muttei vähäisimpänä Puolustushallinnon viestinnällä pyritään turvaamaan itsenäinen toimintakyky muuttuvassa toimintaympäristössä ja lujittamaan uskoa kansalliseen turvallisuuteen.¹³¹

Puolustushallinnon virkamiehet ja toimihenkilöt ovat viestintävelvollisia. Viestinnän vastuu on kuitenkin ylemmällä johdolla. Puolustushallinnon viestinnän toteutuksessa on kolme pääkohtaa: informointi, neuvonta ja osallistumisen edistäminen. Informoinnilla tarkoitetaan medioiden kautta toteutettavaa tiedottamista. Neuvonnalla pyritään takaamaan kansalaisille heidän tarvitsemat tiedot. Osallistumisen edistämällä pyritään vuorovaikutteiseen viestintään, missä mahdollistetaan keskustelu valmisteilla olevista asioista, ongelmista ja niiden ratkaisuvaihtoehtoista. Puolustushallinnon kolme perusviestiä, mihin halutaan vastata viestintästrategialla, ovat: sotilaallinen maanpuolustus, viranomaisyhteistyö ja kansainvälinen yhteistyö. Puolustushallinnon viestintä vastuut on jaettu kolmen toimijan kesken. Puolustusministeriö vastaa viestinnän koordinoimisesta hallinnonalallaan ja yhteen sovittaa viestinnän muiden hallinnonalojen kanssa. Puolustusministeriö asettaa Puolustushallinnon viestilliset strategiat.

¹²⁹ Ikävalko, (1995), s. 17.

¹³⁰ Puolustushallinnon viestintästrategia, (2007), s. 1.

¹³¹ Sama, s. 1–2.

Puolustusvoimien viestinnän on tarkoitus tukea Puolustusvoimien strategisten tavoitteiden saavuttamista. Kolmantena on Puolustushallinnon rakennuslaitos, mikä vastaa toimialansa viestintätehtävien hoidosta.¹³²

Puolustushallinnon viestinnän strategisten päämäärien tehtävä, on tuoda Puolustushallintoa lähemmäksi kansalaisia ja yhteiskuntaa. Puolustushallinto pyrkii tähän useiden osakokonaisuuksien avulla. Näitä kokonaisuuksia on kansalaisjulkisuus, mediajulkisuus, verkkojulkisuus, asiantuntijajulkisuus, sisäinen julkisuus ja kansainvälinen julkisuus. Näistä tähän tutkimukseen tärkein on asiantuntijajulkisuus, missä asiantuntijoilla pyritään edesauttamaan Puolustushallinnon tavoitteiden saavuttamista. Puolustushallinnon viestintää seurataan ja arvioidaan erityisesti valtionhallinnon viestinnän seuranta- ja arviointijärjestelmän avulla.¹³³

Puolustushallinnon viestintästrategia seuraa hyvin tarkasti valtionhallinnon suosituksia. Tämä edesauttaa yhteiskuntaa seuraamaan ja arvioimaan viestintää, koska viestintä koostuu Valtionhallinnon eri tasoilla samoista kokonaisuuksista. Eri tasojen viestintä eroaa toisistaan painotusten ja ydintehtävän antaman agendan mukaan.

3.2 Viestintästrategiasta - Toiminnan ja resurssien suunnittelu sekä seuranta prosessiin

Puolustusvoimille ei ole suoraan luotu omaa viestintästrategiaa. Puolustusvoimien viestintää ohjaa Valtionhallinnon viestintäsuositus, Puolustushallinnon viestintästrategia ja erilaiset lait, sekä asetukset. Puolustusministeriö ohjaa Puolustusvoimien viestintää Pääesikunnan viestintäosaston kautta. Viestintätoimiala on yksi Puolustusvoimien 12 toimialasta. Sitä, kuten muitakin toimialoja ohjataan hallinnollisilla normeilla sekä toiminnan ja resurssien suunnittelulla sekä seurannan prosessilla. Tästä eteenpäin toiminnan resurssien suunnittelu sekä seuranta prosessi lyhennetään (TRSS). Normien tehtävänä on antaa perusteet toiminnalle sekä varmistaa toiminnan, toimintamallien ja tehtävien laillisuus, yhdenmukaisuus, turvallisuus ja resurssitietoisuus hallinto rakenteen jokaisella tasolla.¹³⁴

¹³² Sama, s. 2–3.

¹³³ Sama, s. 4–5.

¹³⁴ Pääesikunta, HL 1321, s. 3–5.

TRSS määrittää Puolustusvoimien viestinnän linjaukset ja tavoitteet. Samalla TRSS määrittää resurssit ja tulostavoitteet, millä halutut linjaukset toteutetaan ja tavoitteet saavutetaan. TRSS antaa hallintoyksiköille viestinnälliset tehtävät resurssineen ja aikatauluineen. TRSS suunnittelussa painotetaan kahden vuoden tarkkaa suunnittelua. Puolustusvoimissa kaikki tulostyöyksiköt ja hallintoyksiköt määrittävät itselleen omat viestinnän tavoitteet, teemat, pääviestit, sekä kohderyhmät, näitä ohjataan kuitenkin hyvin vahvasti toimintasuunnitelmilla. Viestintätoimiala määrittää käytössä olevat viestintäkanavat ja ohjaa viestinnän suunnittelua ja toimintaa. Näin siksi, että jokaisen yksikön määrittäessä itselleen omat tavoitteet, pitää viestinnän olla yhtenäistä. Samalla viestintäosasto ohjaa viestintätoimialan osaamisen kehittämistä.¹³⁵

3.2.1 viestinnän vastuut

Puolustusvoimien toiminta perustuu linjaorganisaatioon, missä ylempää annetaan ohjeita ja käskyjä. Viestinnässä toteutetaan samoja periaatteita. On kuitenkin huomioitavaa, että jokainen Puolustusvoimien virkamies ja toimihenkilö on viestintävelvollinen. Tämä on linjattu Puolustushallinnon viestintästrategiassa vuodelta 2006. Viestintävastuu liittyy henkilön tehtävään ja asiantuntemukseen. Tarkoituksena on, että viestinnästä vastaa se taho kuka tietää laaja-alaisemmin tai syvällisemmin asiasta. Vaikka jokainen on velvollinen osallistumaan viestintään, ei hänen tarvitse kuitenkaan viestiä jos se ei kuulu hänen toimenkuvaansa. Hänen pitää vain osata kertoa kenelle viestintä kuuluu. Toisaalta on huomioitava se, että jokaisen on pystyttävä viestimään omasta toimialastaan. Pääsääntö on kuitenkin, että viestinnästä vastaa aina tietty taho. Viestivän tahon on pidettävä linjaorganisaation mukaiset esimiehensä ja ylempijohtoporras tietoisena viestittävistä asioista.¹³⁶ Sillä, että viestinnästä vastaa ennalta määrätty taho, edesautetaan viestinnällisten tavoitteiden saavuttamista. Samalla annetaan hyvä kuva, että viestintä on mietittyä ja suunniteltua, mikä puolestaan edesauttaa maineen positiivista kehittymistä.

3.2.2 viestinnän tavoitteet

Puolustusvoimien viestinnän tavoitteet on selkeästi kirjattu Pääesikunnan viestintä ohjeeseen.

¹³⁵ Sama, s. 5–6

¹³⁶ Sama, s. 6–7

Viestinnän pitää olla avointa. Viestinnän pitää tukea Puolustusvoimien johtamista, sekä maanpuolustus- ja taistelutahdon ylläpitämistä ja puolustuskyvyn kansallista ja kansainvälistä uskottavuutta. Viestinnän pitää olla ymmärrettävää, luotettavaa ja oikea-aikaista. Viestinnällä pyritään vaikuttamaan viestin vastaanottajan tietoihin, mielipiteisiin ja asenteisiin.¹³⁷

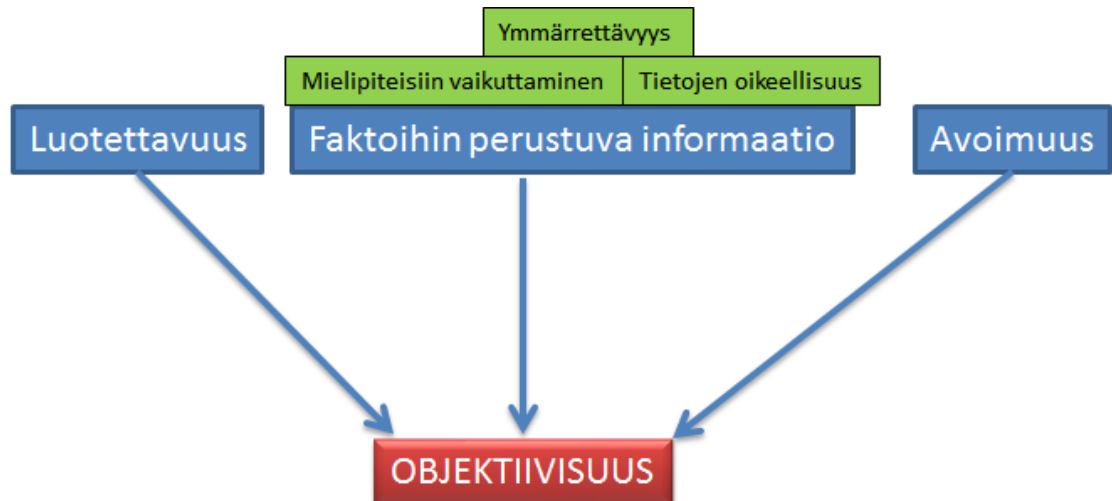
Täytyy huomata, että yksin Puolustusvoimat ei kykene vaikuttamaan kaikkiin edellä mainittuihin asioihin suoraan. Kuten, viestintämalleja tutkiessani huomasin, viestintäkanavalla on iso rooli sanoman perille menossa. Tähän voidaan kuitenkin vaikuttaa sillä, että asioita kerrotaan johdonmukaisesti. Puolustusvoimat ei voi määrätä mitä medioissa kerrotaan, mutta Puolustusvoimien asiantuntijat voivat mediassa esiintyessään edesauttaa Puolustusvoimien viestinnällisiä tavoitteita, kuten luvun 3.2.1 lopussa esitin. Tällöin esiintymisen pitää olla objektiivisia ja faktoihin perustuvia. Esiintymisissä ei saa antaa väärää informaatiota, mikä voisi aiheuttaa asian väärinymmärtämisen. Tämä korostuu eritoten sotilaallisissa asioissa, missä aiheena on esimerkiksi Ukraina, Venäjä, Yhdysvallat tai NATO. Oikeanlaisella informaatiolla sotilaallisista asioista voidaan myös lisätä luottamusta Puolustusvoimiin.

3.3 Tutkimuksen teemat

Luvussa 3.2.2 esittelin Puolustusvoimien viestinnän tavoitteet. Tavoitteista nousi esille avoimuus, johtamisen tukeminen, maanpuolustus- ja taistelutahdon ylläpitäminen, uskottavan maanpuolustuskyvyn ylläpitäminen kansainvälisesti ja kansallisesti, ymmärrettävyys, luotettavuus ja oikea-aikaisuus. Puolustusvoimien viestinnällä pyritään vaikuttamaan vastaanottajan tietoihin, mielipiteisiin ja asenteisiin. Tässä tutkimuksessa vastaanottajan tietoihin, mielipiteisiin ja asenteisiin vaikuttamista tutkitaan kolmen teeman kautta. Teemat ovat objektiivisuus, johdonmukaisuus ja luottamus Puolustusvoimiin. Nämä teemat on johdettu Puolustusvoimien tavoitteista.

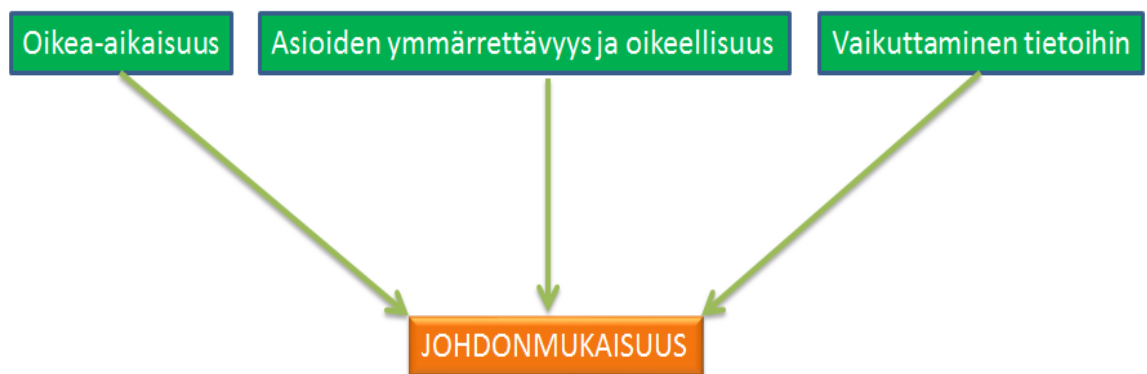
Objektiivisuus teema on johdettu seuraavista alakäsitteistä: luotettavuus, avoimuus, ja faktoihin perustuva informaatio. Faktoihin perustuva informaatio pitää sisällään mielipiteisiin vaikuttamisen, asioiden ymmärrettävyyden, sekä tietojen oikeellisuuden. Objektiivisuutta tarkastellaan Ukrainan kriisiä kommentoineiden asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausuntojen sekä yleisön kommenttien avulla luvussa neljä.

¹³⁷ Sama, s. 4–5

Kuva 11. Objektiivisuus teeman muodostuminen Puolustusvoimien viestinnän tavoitteista.

Johdonmukaisuus teema on johdettu seuraavista alakäsitteistä: oikea-aikaisuus, asioiden ymmärrettävyys ja oikeellisuus, sekä tietoihin vaikuttaminen. Johdonmukaisuutta tarkastellaan Ukrainan kriisiä kommentoineiden asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausuntojen avulla luvussa viisi.

Kuva 12. Johdonmukaisuus teeman muodostuminen Puolustusvoimien viestinnän tavoitteista.

Luottamus Puolustusvoimiin teema on johdettu seuraavista alakäsitteistä: uskottava maanpuolustus- ja taistelutahdon ylläpitäminen, puolustuskyvyn kansallinen ja kansainvälinen uskottavuus ja asenteisiin vaikuttaminen. Ihmisten luottamusta Puolustusvoimiin tarkastellaan Ukrainan kriisiä kommentoineiden asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausuntojen, sekä yleisön kommenttien avulla luvussa kuusi.

Kuva 13. Luottamus Puolustusvoimiin teeman muodostuminen Puolustusvoimien viestinnän tavoitteista.

3.4 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimuksessa tutkitaan Puolustusvoimien palveluksessa olevien asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden kommentointia Ukrainan kriisin aikana. Tutkimuksessa ei eritellä keitä siviilitutkijoita tai asiantuntijaupseereita tutkimuksessa on käytetty. Heitä ei myöskään erotella siviilitutkijoihin tai upseereihin, koska heidät olisi tällöin helppo yksilöidä. Heistä käytetään nimitystä henkilö ja tunnuksena perässä A, B, C. Tutkijalla itsellään on tiedossa ja tallessa ketä henkilöä kulloinkin tarkoitetaan. Samalla tavalla erotellaan kommentointiin osallistujat, heistä käytetään kommentoija nimitystä ja lisätunnuksena A, B, C. Tämä siksi, että tutkimuksessa ei myöskään haluta yksilöidä kommentointiin osallistujia.

Tutkimuksessa ei myöskään erotella tarkemmin, missä medioissa kommentointi tai asiantuntijat ovat esiintyneet. Tämä siksi, että tutkimuksessa ei ole tarkoitus vertailla medioita keskenään, eikä näissä keskusteluissa esiintyviä henkilöitä keskenään. Tarkoitus on saavuttaa kuva siitä, miten asiantuntijat ovat onnistuneet teemojen mukaisesti viestinnässä Ukrainan kriisin aikana ja miten kommentointeihin osallistujat ovat nämä esiintymiset nähneet.

4. OBJEKTIIVISUUS

Luvussa tutkitaan Puolustusvoimien siviilitutkijoiden ja asiantuntijaupseereiden kommenttien objektiivisuutta Ukrainan kriisiin liittyvissä asioissa. Objektiivisuutta pyritään vertailemaan eri henkilöiden antamien lausuntojen kautta eri medioissa sekä uutisten lopussa olevien yleisökommenttien perusteella.

Sanakirjassa objektiivisuus määritellään henkilökohtaisesta näkemyksestä tai asenteesta riippumattomaksi, puolueettomaksi, tasapuoliseksi, yleispäteväksi ja asialliseksi¹³⁸. Tässä tutkimuksessa objektiivisuus teema johdettiin Puolustusvoimien viestintätavoitteista, kuten luvussa 3.3 esitin. Virkamiehen pitää pysyä totuudessa ja hänen on kerrottava totuus kaikissa olosuhteissa. On huomattava, että Puolustusvoimien työntekijän on lisättävä kommentteilla kansanluottamusta, samalla henkilöiden on myös asiantuntemuksillaan pystyttävä rauhoittamaan ja poistamaan epäluuloja ihmisiltä.

Tutkimusmateriaalin tutkimisen yhteydessä asiantuntijoiden kommentteista pystyi havaitsemaan, että pääsääntöisesti kommentit esitettiin perustellusti ja niissä viitattiin usein, muidenkin havaintoihin, kuin mitä asiantuntija itse oli tehnyt. Muutamista kommentteista pystyi kuitenkin havaitsemaan, että asiantuntijan kertoessa omia havaintojaan ja tutkimusten perusteella asioita, nosti se kommentoijissa epäluuloja esille. Tällöin yksittäisestä tapauksesta lukeva voi saada väärän kuvan asiantuntijasta ja tällöin myös Puolustusvoimien kannasta.

Puolustusvoimiin luotetaan instituutiona. Puolustusvoimat on rakentanut tätä luotettavuutta pitkään. Luottamus on yksi maineen kivijaloista. Puolustusvoimien henkilöstöä erityisesti sotilaita pidetään sotilaallisten asioiden asiantuntijoina. Tämän takia on tärkeää, että henkilöstön sanomiset ovat linjassa Puolustusvoimien virallisenkannan kanssa. Erilaiset lausunnot voivat syödä tätä luottamusta kansalaisten keskuudessa.¹³⁹

Ukrainan kriisin alussa asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat antoivat lausuntoja Krimillä nähdystä vihreisiin uniformuihin pukeutuneista taistelijoista ja Venäjän sotaharjoitusten tarkoituksesta Ukrainan rajan lähellä. Henkilö A:n mukaan harjoitukset viestittivät Venäjän pitävän

¹³⁸ Kielitoimiston sanakirja

¹³⁹ Aula, (ja muut, 2002), s. 66.

Ukrainaa tärkeänä itselleen ja samalla hän mainitsee että Venäjä on pitänyt samanlaisia harjoituksia aikaisemminkin.¹⁴⁰ Mielestäni lausunnossa korostuu hyvä objektiivisuus. Henkilö A kertoo selkeästi, mitä on tapahtunut ja missä sekä mitä sillä mahdollisesti haetaan. Samalla hän kuitenkin painottaa, ettei tilanne ole uusi ja samanlaista toimintaa on ollut ennen kriisiäkin. Henkilö A kertoo muutamaa päivää myöhemmin, ettei ole huolissaan Venäjän itämerellä aloittamasta sotaharjoituksesta¹⁴¹. Hän jatkaa hyvällä fakta linjalla ja rauhoittelee samalla. Uusi tilanne on varmasti nostanut huolen myös Suomen turvallisuustilanteesta. Henkilö B tuo lausunnossaan esille, ettei varsinaista uhkaa kohdistu juuri nyt Suomeen¹⁴².

Henkilöt B ja C tuovat omissa lausunnoissaan esille, että Krimin tapahtumiin saattaa liittyä venäläisiä sotilaita, mutta eivät tuo asiaa suoraan esille. He perustelevat sotilaiden läsnäoloa Venäjän laivastotukikohdan avulla ja sillä, että tunnuksettomat sotilaat ovat hyvin venäjämiehiä.¹⁴³ Tämä lausunto perustuu hyvin faktoihin, mutta samalla tuodaan esille omia mielipiteitä ja havaintoja asiasta. Utisten kommenteissa kommentoija A tuo esille, ettei Puolustusvoimien henkilöstöön kuuluva voi suoraan väittää Venäjän presidenttiä valehtelijaksi, mutta samalla hän tuo esille, että olisiko parempi vain olla kommentoimatta asiaa¹⁴⁴. Kommentoija B tuo esille uskomuksensa, että Krimillä on venäläisiä sotilaita. Kommentoija B kuitenkin korostaa, että pitäisi keskittyä enemmän siihen, miksi Putin kieltää joukkojensa olevan Krimillä.¹⁴⁵ Mielestäni kommentit tukevat asiantuntijoiden lausuntoja hyvin. Kommentoijat tukevat suuremmilta osin asiantuntijoiden lausuntoja. Venäjän presidentti myönsi myöhemmin sotilaiden olevan venäläisiä.

Kriisin pahentuessa entisestään Itä-Ukrainan tilanteen takia asiantuntijoiden lausunnot muutuivat ja puhuttiin selkeästi Venäjän osallistumisesta Ukrainan kriisiin. Edelleen kuitenkin pyrittiin perustelemaan asiat ja pysymään totuudessa. Henkilö D tuo lausunnossaan esille, että Venäjä varoittaa tilanteen riistäytymisestä sisällissotaan, mutta tuo esille ettei Venäjä todennäköisesti vielä puutu tilanteeseen. Hän korostaa, että tilanteen arviointi on hankalaa, koska ei ole itse paikanpäällä. Henkilö D:n mukaan paikanpäällä pystyisi havainnoimaan oikeasti, mitä

¹⁴⁰ Pajunen, (2014).

¹⁴¹ Aitokoski, (ja muut), 2014.

¹⁴² Auramies, (2014).

¹⁴³ Sama, 3.3.2014 ja Tuohinen, (2014).

¹⁴⁴ Tuohinen, (2014).

¹⁴⁵ Sama, (.2014).

Itä-Ukrainassa tapahtuu.¹⁴⁶ Kommenteista käy ilmi, että haluttaisiin henkilö D:n selkeästi myöntävän Venäjän osallisuus Itä-Ukrainan tapahtumiin, mutta samalla henkilö D:n lausunnot saavat kiitosta, joissa huomioidaan että ilman selkeitä todisteita ei voida vetää johtopäätöstä Venäjän osallistumisesta Itä-Ukrainan tapahtumiin.

Kriisin pitkittyessä ja kehittyessä asiantuntijoiden lausunnoissa alkoi näkyä havaintoja Venäjän toimista Itä-Ukrainassa. Asiantuntijat eivät voineet suoraan sanoa, että venäläisiä sotilaita olisi Itä-Ukrainassa, mutta sanan painot kertoivat Venäjän osallistuvan Ukrainan kriisiin tavalla tai toisella. Henkilö E tuo esille, Venäjän antavan vapaaehtoisille luvan mennä taistelemaan Itä-Ukrainaan¹⁴⁷. Henkilö E:n lausuntoja arvosteltiin paljon. Kommentoijat E ja F toivat esille henkilön E aikaisemmat lausunnot ja sitä kautta eivät pitäneet lausuntoa luotettavana, vaan perustelivat lausunnon olevan faktoihin perustumatonta selittelyä¹⁴⁸. Henkilö E:n lausuntoa myös keuhuttiin. Tässä uutisessa tuli ensimmäisen kerran esille, kuinka kommentointi alkoi elämään omaa elämäänsä ja kommentointi ei enää liittynyt aiheeseen tai edes henkilöön E. Tässä uutisessa korostui se, että henkilö E esitti asiansa faktana ja käytti termiä sijaissota, jota Venäjä tukee. On hyvä huomata, että hyvin nopeasti asiantuntijan lausuntoon pyritään tarttumaan, mikäli lausunnoissa esitellään, ei miellyttäviä faktoja tai tosiasioita. Voidaan sanoa, että lausunnoissa pitää olla hyvin tarkkana mitä ja miten sanoo, ettei asiaa käännetä asiantuntijaa vastaan.

Ukrainan kriisissä tapahtui ikävä käänne kesällä 2014 kun matkustajalentokone ammuttiin alas Itä-Ukrainassa. Lentokoneen ampuminen tuomittiin laajasti maailmalla ja samalla alkoi syyttely lentokoneen ampujasta. Ukrainan kriisin lausunnoissa oli ollut pieni tauko ennen tätä tapahtumaa. Erityisesti asiantuntijaupseereita tai siviilitutkijoita Puolustusvoimista ei ollut esiintynyt medioissa. Asiantuntijoilta kysyttiin haastatteluissa erityisesti, millä aseella ja miten lentokone olisi voitu ampu alas. Henkilöt A ja F kertoivat lausunnoissaan, että lentokoneen ampuminen 10 kilometristä vaatii hyvää koulutusta, mutta korostivat selkeästi, että ampuminen oli vahinko. Henkilöt A ja F kertoivat lausunnoissaan, että lentokone ammuttiin oletetusti alas venäläisellä BUK M1-ilmatorjuntajärjestelmällä tai sen osalla.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Suominen, (2014).

¹⁴⁷ Sippola, (2014).

¹⁴⁸ Sama, (.2015).

¹⁴⁹ Sjöholm, (2014). ja STT, (2014).

Henkilö F korosti, että järjestelmän käyttäminen vaatii hyvää koulutusta¹⁵⁰. Kumpikaan ei suoraan osannut sanoa kuka ampuja mahtoi olla. Henkilö B arvioi kuitenkin, että Yhdysvalloilla luulisi olevan tietoja ampujasta satelliittikuvien ja signaalitiedustelu materiaalin avulla.¹⁵¹ Henkilö B:n esittämä lausunto on oikeanlainen asiantuntijalta mutta aiheuttaa paljon myös paljon kysymyksiä. Henkilö B perustelee samassa uutisessa, miksi Yhdysvallat ei mahdollisesti julkaise tietoja tapahtuneesta. Kommenteista pystyi havainnoimaan, että uutisissa oleva lausunto tiedustelumateriaalista kirvoitti kommentoijat pohtimaan erilaisia salaliittoteorioita, kuten kommentoijat G ja H tekivät¹⁵². Olisi voinut olla perusteltua jättää arvailematta mitä Yhdysvalloilla on tai ei.

Elokuussa 2014 uutisissa nousi esiin venäläisten rekkojen avustussaattue. Asiantuntijat pohtivat uutisissa avustusrekkojen tarkoitusperiä ja miten niihin pitäisi suhtautua. Henkilö E korosti, että avustusrekat saattavat olla Venäjän tapa puuttua kriisiin tai edesauttaa sotilaallisen toiminnan lisäämistä Itä-Ukrainassa. Hän toi esille huolen tilanteen kärjistymisestä, jos avustussaattuetta kohti avattaisiin tuli. Henkilö E kertoi selkeästi, miten Venäjä toimisi jos näin kävisi.¹⁵³ Henkilö E uutisissa esittämät asiat innostivat kommentoijia. Kommentoijat pohtivat miten avustussaattueeseen tulisi suhtautua. Useat kommentoijat olivat henkilö E:n kanssa samaa mieltä, että avustussaattue aiheuttaa isoja kysymyksiä ja epävakautta alueelle. Kommenteissa nostettiin esiin myös, onko henkilö E oikea asiantuntija antamaan asiaan lausuntoja näin suorasanaisesti. Kommentoija I esitti kommentissaan, että onko henkilö E asemansa puolesta oikea henkilö lausumaan mielipiteitään¹⁵⁴. Jos asiaa tarkastellaan yhden uutisen kannalta, olisi ehkä hyvä pohtia uutisessa olevaa lausuntoa uudelleen. Henkilö E oli samaan aikaan useassa uutisessa mukana, tästä saa selkeän kuvan, että henkilö E käytti arvioonsa laajaa tietopohjaa. On kuitenkin hyvä havaita, että yksittäinen uutinen, minkä yksittäinen henkilö lukee, voi aiheuttaa epätietoisuutta asiasta. Siksi on hyvä miettiä, miten asiat ilmaistaan, ettei luo epäluuloja ja pelkoja.

Avustussaattue uutisoinnin aikaan henkilö F toi lausunnoissaan esille, että rekkoihin olisi laskettu tarvikkeita joita vietiin Ukrainasta Venäjälle. Uutisessa henkilö F pohti avustusrekkojen

¹⁵⁰ STT, (2014).

¹⁵¹ Suni, (2014).

¹⁵² Sama, (2014).

¹⁵³ Rita, (2014) ja Juntunen, (2014).

¹⁵⁴ Juntunen, (2014).

tarkoituksena.¹⁵⁵ Uutisen kommenteissa tähän ei puututtu, vaikka henkilö E:n uutisessa siihen puututtiin. Molemmat henkilöt puhuivat samoilla termeillä. On hyvä huomata, että uutisissa esiintyvä henkilö saattaa vaikuttaa siihen, miten uutinen halutaan ymmärtää. Voidaan sanoa, että henkilön edelliset esiintymiset vaikuttavat siihen, miten ihmiset ottavat hänen asiantuntijuutensa. Tällöin pelkkä objektiivisuus ei riitä, lausunnoissa pitää olla myös johdonmukaisuutta. Johdonmukaisuutta käsitellään tarkemmin luvussa viisi.

Elokuun lopussa Itä-Ukrainassa sotilaallinen toiminta eskaloitui. Entistä enemmän uutisissa annettiin lausuntoja venäläisten osallisuudesta Ukrainan kriisiin. Henkilö E esitti useisiin lähteisiin perustuen, että venäläisiä sotilaita ja panssareita osallistuu Itä-Ukrainan taisteluihin. Hän arvioi selkeästi lausunnoissaan venäläisten tavoitteita sekä paljonko mahdollisesti Itä-Ukrainassa on venäläissotilaita.¹⁵⁶ On hyvä huomata, että jos aikaisemmin henkilö E:n lausuntoja ja asiantuntijuutta arvosteltiin. Nyt yleisön kommenteista näkyi selkeästi, että henkilö E on oikeassa, vaikka sitä ei kukaan halunnut myöntää.¹⁵⁷ On hyvä huomata, että systemaattinen ja selkeästi esitetty argumentointi yhdessä muiden todisteiden kanssa, sai yleisön muuttamaan mielipidettään Venäjän toiminnasta.

Voidaan sanoa, että yksittäisissä uutisissa faktoina esitettävät asiat nostavat vastustusta ja vaatimuksia siitä, mihin faktoihin tieto perustuu. Kokonaisuutta tarkasteltaessa pitkä ja yhdenmukainen esiintyminen auttaa. Voidaan sanoa, että Puolustusvoimien viestinnän objektiivisuus on onnistunut Ukrainan kriisin lausunnoissa. Samalla voidaan todeta, että objektiivisuus ei yksin riitä. Lausunnoissa pitää esiintyä myös johdonmukaisuutta, selkeyttä ja avoimuutta. Asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausuntoja tutkiessa, voidaan todeta että tutkimuksessa muodostetun objektiivisuus teeman kautta tarkasteltuna. Puolustusvoimien asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat onnistuneet toteuttamaan Puolustusvoimien viestinnän tavoitteita Ukrainan kriisin aikaisissa lausunnoissaan.

¹⁵⁵ Nissinen, (ja muut), 2014.

¹⁵⁶ Rantanen, (2014), Vaarakallio, (2014) ja Oksanen, (2014)

¹⁵⁷ Samat, (2014).

5. JOHDONMUKAISUUS

Luvussa tutkitaan Puolustusvoimien siviilitutkijoiden ja asiantuntijaupseereiden lausuntojen johdonmukaisuutta Ukrainan kriisin aikana. Johdonmukaisuutta tarkastellaan, miten eri tutkijat ja asiantuntijat ovat kommentoineet Ukrainan kriisiä mediassa.

Johdonmukaisuuden määrittäminen on erittäin vaikeaa. Tässä tutkimuksessa johdonmukaisuutta tarkastellaan Puolustusvoimien viestintä ohjeen ja TRSS kautta. Viestintäohjeen mukaan Puolustusvoimien viestinnän pitää olla ymmärrettävää ja oikeaa. Viestinnän pitää olla oikea-aikaista ja viestinnällä pitää pyrkiä vaikuttamaan vastaanottajan tietoihin.¹⁵⁸ Voidaan sanoa, että Puolustusvoimien viestinnän pitää perustua faktoihin ja viestinnän pitää herättää luottamusta, eikä se saa aiheuttaa turhaa pelkoa tai paniikkia.

Ukrainan kriisin syntyminen aiheutti varmasti monessa erilaisia tunteita ja jopa pelkoja, mitä Venäjä toimillaan hakee. Varsinkin kun toimet olivat sotilaallisia. Tässä korostuu nimenomaan Puolustusvoimien siviilitutkijoiden ja asiantuntijaupseereiden uutisissa esittämät asiat, että ne ovat totuuden mukaisia ja eivätkä aiheuta turhia pelkoja.

Kriisin aikana Puolustusvoimien henkilöstöä haastateltiin useissa eri tilanteissa. Ne voidaan jakaa neljään osa-alueeseen. 1. Krimin tapahtumat. 2. Itä-Ukrainan tapahtumat. 3. matkustajalentokoneen alas ampuminen ja 4. Itä-Ukrainan tilanteen kärjistyminen ja venäläiset avustusaattueet.

Ensimmäisessä vaiheessa asiantuntijat pohjustivat, miten tähän tilanteeseen oli jouduttu ja, miten siitä mahdollisesti päästäisi ulos. Henkilöt A ja B pohtivat onko tilanteessa samankaltaisuuksia kuin Georgian tilanteessa vuonna 2008 sekä, miten Eurooppa ja Yhdysvallat näkevät tilanteen. He myös pohtivat, miten tilanteesta pääsisi ulos. Molemmat näkivät, että vaarana olisi tilanteen kärjistyminen. He painottivat neuvotteluiden tärkeyttä, mutta nostivat esille sanan painojen koventumisen idän ja lännen välillä.¹⁵⁹

Henkilö G toi esiin viime vuosina nousseen termin informaatio sodasta ja siitä, miten termiä

¹⁵⁸ Pääesikunta, HL1321, s.4-5

¹⁵⁹ Hannula, (2014), Pajunen, (2014), ja Auramies, (2014).

käytetään Ukrainan kriisissä. Hän tuo termin esille hyvien perustelujen kanssa ja peilaa omia kommenttejaan tällöin tiedettyihin asioihin, kuten siihen, että Krimillä vihreisiin uniformuihin pukeutuneet taistelijat olivat loppujen lopuksi venäläisiä sotilaita.¹⁶⁰

Ukrainan kriisin levittyä Itä-Ukrainaan asiantuntijoiden lausunnoissa alkoi olla jonkin verran eroavaisuuksia. Henkilöt E ja H epäilivät Itä-Ukrainan aseellisia joukkoja venäläisiksi sotilaksi kuten Krimillä. He perustelivat lausuntojaan Venäjän Krimillä toteuttaman toiminnan avulla. He epäilivät aseellisia joukkoja venäläissotilaksi heidän varusteidensa ja toimintatapojensa pohjalta.¹⁶¹ Henkilö D puolestaan arvelee joukkojen olevan vain venäjämielisiä. Hän perustaa näkemyksensä siihen, että kriisissä on otettu diplomaattisia kontakteja ja odotukset neuvotteluiden alkamisesta ovat nousseet. Hän katsoo, että olisi Venäjän kannalta tyhmää osallistua sotilaallisesti Itä-Ukrainan tilanteeseen juuri nyt.¹⁶²

Muutaman viikon välein uutisissa nähdään hyvin yhteneviä lausuntoja kriisin laadusta. Henkilöt D ja I arvioivat, ettei tilannetta voida vielä kutsua sisällissodaksi, mutta sen kaltaisia piirteitä tilanteesta löytyy. Henkilö D:n mielestä tilanne ei täytä sisällissodan merkkejä täysin, koska tilanteessa ei ole selkeästi kahta osapuolta.¹⁶³ Henkilö I arvioi tilannetta aseiden jakamisella ja aseenkanto-oikeuksien myöntämisellä. Henkilö I korostaa, ettei tilanne vielä ole kärjistynyt sisällissodaksi, mutta on luisumassa sisällissodan suuntaan.¹⁶⁴ Vaikka lausunnot olivat erilaisia, pitää huomioida se, että lyhyen ajan sisällä neljä eri asiantuntijaa antoi lausuntoja kolmessa eri mediassa, koskien kriisiä. Tällöin lausuntoihin vaikuttavat henkilöiden omat tiedot ja taidot, sekä näkemykset asiasta.

Eroavaisuuteen vaikuttaa myös, että viestintäkanavilla on suuri vaikutus, mitä asiantuntija sanoo tai mitä asiantuntijalta kysytään. Mediat haluavat erilaisiin kysymyksiin vastauksia. Lisäksi, kysymysten asettelut saattavat erota medioiden välillä. Tällöin, ei voida saada samantaisia vastauksia. Tilanteessa ei voida kuitenkaan mielestäni nähdä lausuntojen eroavaisuutta pelkästään viestintäkanavasta johtuvana asiana, lausunnot eroavat niin paljon toisistaan.

¹⁶⁰ Simojoki, (2014).

¹⁶¹ Sundqvist, (2014) ja Vuohelainen, (2014).

¹⁶² Suominen, (2014).

¹⁶³ Koskinen, (2014).

¹⁶⁴ Alm-Siira, (2014).

Lausuntojen eroavaisuuteen vaikutti myös se, että lausunnot jakautuivat kuukauden ajalle. Tällöin, lausuntoihin vaikuttaa tilanteen kehittyminen, tämä on huomioitava tarkasteltaessa lausuntojen johdonmukaisuutta. Mielestäni henkilöiden E ja H lausunnot yhdistettynä henkilö D:n lausuntoon, eivät edistä johdonmukaisuutta ja saattavat aiheuttaa yleisössä epätietoisuutta. Erityisesti siksi, että lausunnot olivat medioissa hyvin lähellä toisiaan. Henkilöiden D ja I lausunnot edistivät mielestäni johdonmukaisuutta, koska molemmat käsittelivät samaa asiaa, vaikka perustelevatkin asiat eri tavalla ja selkeästi eri aikoina. Tämä antaa yleisölle mahdollisuuden muodostaa oman kuvan tilanteesta.

Ukrainan armeijan saavutettua voittoja Itä-Ukrainassa, lausunnot olivat hyvin samanlaisia henkilöillä F ja B. Molemmat arvioivat selkeästi, että voitot ja kaupunkien valtaamiset merkitsivät paljon Ukrainan armeijalle. Molemmat myös arvioivat, että venäläisten tuki separatisteille oli selkeästi vähentynyt. Lausunnoissa tulee selkeästi esille, että Venäjällä on ollut osallisuutta Itä-Ukrainan tapahtumiin.¹⁶⁵ Lausunnoissa on nähtävissä, että lausunnot pohjautuvat selkeästi pidempi aikaiseen tietoon. Lausunnoissa ei suoraan sanota, että venäläisiä joukkoja olisi Itä-Ukrainassa. Tämä on hyvin linjassa aikaisempien lausuntojen kanssa.

Matkustajalentokoneen alas ampumisen aikaan asiantuntijoiden lausunnot olivat hyvin samanlaisia. Henkilöt B ja F kommentoivat asioita hyvin faktapohjaisesti ja perustelivat sanomisiaan ulkopuolisten lähteiden avulla¹⁶⁶. Henkilö B pyrki arvioimaan kuka mahdollisesti olisi ampunut lentokoneen alas tai kuka mahdollisesti tietäisi asiasta. Tämän lausunnon olisi voinut jättää pois, koska lausunto perustui osittain tosiasioihin ja osittain olettamuksiin.¹⁶⁷ Lausunto mahdollisti erilaisten salaliittoteorioiden muodostamisen, kuten edellisessä luvussa tuli esille. Tässä on hyvä huomata, että lausuntojen samankaltaisuus oli tärkeässä roolissa, koska tapahtuma oli kauhea. Tällöin ei pidä spekuloida asioilla. Molemmat henkilöt mielestäni onnistuivat lausunnoissaan tässä hyvin.

Itä-Ukrainan tilanteen muuttuessa elokuussa uutisissa esiintyneet asiantuntijat puhuivat selkeämmin, aseellisesta konfliktista ja sodasta, kuin aikaisemmin. Samalla uutisissa selkeämmin puhuttiin Venäjän osallisuudesta Itä-Ukrainan tapahtumiin. Näitä perusteltiin selkeästi aikai-

¹⁶⁵ Aishi, (2014) ja Peräsalo, (2014).

¹⁶⁶ Suni, (2014) ja Simojoki, (.2014).

¹⁶⁷ Suni, (2014).

semmillä tapahtumilla ja havainnoilla. Henkilö E toi omissa lausunnoissaan esille Venäjän osallisuuden tapahtumiin, useammassakin mediassa. Hän perusteli lausuntojaan hyvin johdonmukaisesti ja peilaten niitä aikaisempiin lausuntoihinsa. Henkilö E:n lausunnoissa ei ollut tapahtunut suurta muutosta. Nyt hän pystyi perustelemaan asiat selkeämmin ja tätä kautta tuomaan esille Venäjän osallisuuden Ukrainan kriisiin.¹⁶⁸ Samoilla linjoilla olivat myös henkilöt A ja J. Henkilö A arvioi Venäjän osallisuuden syyksi neuvotteluasetelman rakentamisella ja henkilö J arvioi samoin, mutta lisäsi arvioonsa Venäjän tavoittelevan maayhteyttä Krimille.¹⁶⁹

Mielestäni asiantuntijoiden lausunnot ovat olleet hyvin johdonmukaisia Ukrainan kriisiin liittyen. Tietysti lausunnoissa on eroavaisuuksia, mitkä johtuvat todennäköisesti henkilöiden omasta näkemyksestä ja tietämyksestä, mutta samalla media vaikuttaa jonkin verran lausuntojen sisältöön. Media kykenee muokkaamaan juttuja siten, että vaikka olisi annettu samanlaisia lausuntoja, niin toinen media painottaa toista asiaa ja toinen media toista.

¹⁶⁸ Vaarakallio, (2014), Mykkänen, (.2014) ja Oksanen, (.2014).

¹⁶⁹ Orjala, (2014) Leppänen, (2014).

6. LUOTTAMUS PUOLUSTUSVOIMIIN

Luvussa tutkitaan, miten Puolustusvoimien siviilitutkijoiden ja asiantuntijaupseereiden kommentointi on lisännyt luottamusta Puolustusvoimiin. Tutkimuksen edetessä luottamuksen määrittäminen on ollut haastavaa. Luottamuksesta Puolustusvoimiin on tehty aikojen saatossa useita kyselytutkimuksia, näissä luottamus Puolustusvoimiin on ollut korkea. Tutkimuksessa ei ole tehty kyselytutkimusta. Vertaan luottamuksen muutosta Standard Eurobarometri 82 tutkimukseen syksyiltä 2014 ja vaalitutkimusportaalin vuosien 2005 ja 2009 tutkimuksien avulla. Vertaamalla pyrin selvittämään näkyykö kyselytutkimuksissa selkeää muutosta luottamuksessa, ennen Ukrainan kriisiä ja miten se oli tutkimuksen rajausajan jälkeen 5.9.2014. Molemmissa tutkimuksissa on tarkasteltu suomalaisten luottamusta eri instituutioihin. Tutkimuksia vertaamalla saadaan kuitenkin kuva, miten luottamus on muuttunut eri aikoina vai onko se muuttunut. Muuten tutkimuksen luottamusta tarkastellaan uutisten lopussa olevien kommenttikenttien avulla sekä miten asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat mahdollisesti verranneet Ukrainan tilannetta Puolustusvoimien kykyyn ja valmiuteen.

Henkilöt A ja H nostavat lausunnoissaan esille eurooppalaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehityksen viimeisten vuosikymmenten aikana. Henkilö A tuo esille kuinka Euroopassa on vähennetty puolustusmäärärahoja ja armeijoiden kokoa. Henkilö A ei kuitenkaan tuo lausunnoissaan suoraan esiin Suomen tilannetta.¹⁷⁰ Henkilö H nostaa samoja asioita esille kuin henkilö A, mutta hän katsoo tilannetta vielä laajemmin Euroopan näkökulmasta. Henkilö H nostaa mukaan taloudelliset asiat sekä Euroopan Unionia kohtaan nousseet vastavoimat eri jäsenmaissa.¹⁷¹ Kommenttikentissä kommentoijat J ja K nostavat esille Suomen mahdollisen liittymisen Natoon ja jättäytymisen Naton ulkopuolelle. He eivät kuitenkaan kritisoi Suomen tämän hetken puolustuskykyä.¹⁷² Kommentoija M puolestaan nostaa esille sekä Natoon liittymisen että Suomen puolustuksen uskottavuuden. Kommentoija M nostaa esille myös Puolustusvoimien määrärahat ja perustelee, että NATO hävittäjät antaisivat paremman turvan Venäjää vastaan.¹⁷³

¹⁷⁰ Raitasalo, (2014).

¹⁷¹ Koivula, (2014).

¹⁷² Raitasalo, (2014).

¹⁷³ Koivula, (.2014).

Kommentoija N haluaisi Suomen liittyvän Natoon, koska hänen kommenttinsa mukaan tarvitsemme ilma- ja materiaalitukea. Kommenttoija O oli kommenttoija N:n kanssa samaa mieltä materiaalituesta ja nosti esiin maamiinat, mutta oli eri mieltä Natoon liittymisestä ja sen hyödyistä. Useat muutkin kommenttoijat katsoivat Natoon liittymisen parantavan Suomen turvallisuutta, mutta he eivät suoraan kommentoineet Puolustusvoimien heikkoutta tai vahvuutta.¹⁷⁴

Kommentoija P perusteli pitkälti, miksi Suomen pitäisi liittyä Natoon. Hän toi kommentoinnissaan esille erilaiset historialliset tilanteet, missä pienempi maa on aina hävinnyt isommalle. Hän toi esille, miten Venäjän kehitys on edennyt ja, mitä siitä pitäisi huomioida. Hän korosti, että suurta voimaa vastaan tarvitaan toinen yhtä suuri voima. Kommenttoija P ei suoraan kritisoinut Puolustusvoimia. Hän korosti vain, että ilman NATO jäsenyyttä, jäisimme mahdollisen kriisin aikana ilman tukea. Samassa kommentointiketjussa kommenttoija Q nosti esille samat asiat kuin kommenttoija P, mutta hän korosti sitä, että maanpuolustus ei voi perustua arvailuille, vaan faktoihin.¹⁷⁵

Henkilö F:n lausunnot kapinallisten aseista, nosti esiin useassakin kommenttoijassa huolen Puolustusvoimien kalustosta¹⁷⁶. Kommenttoija L halusi Puolustusvoimille lisää ilmatorjuntakalustoa. Muilla kommenttoijilla oli myös sama kanta.¹⁷⁷ Kommenteista huomaa, että heillä on huoli Puolustusvoimien materiaalista, mutta kommenteissa ei suoraan kritisoida Suomen puolustuskykyä tai Puolustusvoimia. Kommenttoija R vaatii Puolustusvoimille lisää rahaa ja on sitä mieltä, että edellisen hallituksen leikkaukset ovat ajaneet organisaation alas. Kommenttoija S tuo esille kommenteissaan määrärahalleikkaukset ja miten leikkaukset ovat vaikuttaneet puolustuskykyyn.¹⁷⁸

Kommentteja lukiessa pystyi hyvin huomaamaan, että kommenttoijien mielestä puolustuskyky paranisi liittymällä Natoon ja erityisesti Naton mukana tuoma kalusto lisäisi puolustuskykyä. Mielenkiintoista on huomata, että kommenttoijat eivät kuitenkaan suoraan kritisoi Suomen puolustuskykyä tai Puolustusvoimia. Suurimmassa osassa kommentteja viitataan Natoon liittymisellä ja sen tuomalla turvallalla. Samalla useat kommenttoijat tuovat esille, myös Natoon

¹⁷⁴ Auramies, (2014).

¹⁷⁵ Hannula, (ja muut), 2014.

¹⁷⁶ Suni, (2014).

¹⁷⁷ Sama, (2014).

¹⁷⁸ Nissinen, (2014).

liittymisen haittoja. Pelkästään kommenttien avulla on hankala sanoa, onko kommentoijilla luottamusta Puolustusvoimiin vai ei.

Tarkastellessa uutisten ja lausuntojen sisältöä huomataan, että vain kolmessa uutisessa käsitellään Suomeen liittyviä asioita. Henkilö B kertoi uutisissa, etteivät Krimin tapahtumat aiheuta suoraan uhkaa Suomelle. Tilannetta kyllä seurataan, mutta erilaiset kommentit liikekannallepanosta ja Suomeen kohdistuvasta uhasta on liioittelua. Henkilö B:n lausuntoa kommentoitiin kaksi kertaa, mutta kummassakaan kommentissa ei otettu kantaa Suomen puolustuskyykyyn.¹⁷⁹

Henkilö A kertoi uutisissa Venäjän sotaharjoituksista Itämeren alueella. Hän korosti, etteivät sotaharjoitukset aiheuta uhkaa Suomelle. Hän korostaa, että kriisi kulminoituu Ukrainan suunnalla. Henkilö A:n lausuntoa ei myöskään kommentoida tai kommenteissa ei oteta esille puolustuksen tai Puolustusvoimien tilannetta.

Huomiota pitää kiinnittää siihen, mistä asioista asiantuntijaupseereita ja siviilitutkijoita on pyydetty mediaan. Medialla on täysioikeus päättää mistä asiasta se uutisoi ja miten. Asiantuntijalla on oikeus kertoa omat näkemykset halutusta asiasta ja vaatia, että ne esitetään mediassa hänen esittämällä tavalla. Lausunnonantaja ei saa puuttua muuhun kokonaisuuteen. Uutisen sisällön jaottelusta vastaa julkaiseva media. On hyvä huomata, että medioissa esiintyneet Puolustusvoimien asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat vastanneet vain median haluamiin kysymyksiin tai lausuneet asiantuntijanalausuntoja median esittämään aiheeseen.

Tutkimuksen rajauksen sisällä asiantuntijoilta on pyydetty lausuntoja, jotka koskevat nimenomaan Ukrainan kriisiä, ei Suomea. Muutamissa lausunnoissa on otettu esiin tilanteen vaikutus Suomeen. On huomioitava arvioidessa käsitettä: luottamusta Puolustusvoimiin, onko lausunnoissa ollut tarkoitus lisätä luottamusta Puolustusvoimiin. Kun Puolustusvoimiin kuuluva henkilö antaa lausuntoja sotilaallisista asioista, on taustalla myös ajatus luottamuksen kasvatamisesta ja rakentamisesta. Tämä siksi, että Puolustusvoimien henkilöstöä pidetään sotilaallisten asioiden kärkiosaajina.

Tarkastellessa lausuntoja ja kommentteja huomaa, että asiantuntijan puhuessa Ukrainan kriisistä, kommentoijat nostavat esille Nato kysymyksen. Kommentoijat eivät suoraan arvostele

¹⁷⁹ Auramies, (2014).

puolustuskykyä tai puolustuksen riittävyyttä. Kommentoijat esittävät omia mielipiteitään Suomen tilanteesta ja siitä pitäisikö Suomen liittyä Natoon vai ei. Kommentoijat eivät mieti pärjäisikö Suomi nykyisellä puolustuksella. Kommentoijat eivät pohdi, miten Ukrainan armeija pärjää venäjämielisille taistelijoille ja sitä kautta vertaa, miten Suomi pärjäisi. Tämä on kuitenkin otettava huomioon analysoidessa, miten asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat lisänneet luottamusta Puolustusvoimiin.

Vertaamalla kommentoijien lausuntoja kyselytutkimuksien tuloksiin huomataan, ettei luottamuksessa ole tapahtunut isoa muutosta. Vuonna 2005 Puolustusvoimiin luotti 88 % vastaajista, vuonna 2009 luottamus oli 83 % ja vuonna 2014 syksyllä 89 %.¹⁸⁰ Tutkimuksista on kuitenkin hyvä huomata, että kyselyssä on kysytty luottamusta instituutioihin, eikä suoraan vastaajien luottamusta Puolustusvoimiin. Tutkimuksien vertailu yhdessä vastaajien kommenttien kanssa antaa kuvan siitä, että suomalaiset luottavat Puolustusvoimiin. Kommentoijat vaan haluaisivat vielä enemmän turvatakuita muuttuneessa maailmassa. He näkevät samalla uhkana määrärahojen vähentämisen ja materiaalipuutteet. Voidaan sanoa, että luottamusta löytyy vielä, mutta haluttaisiin kuitenkin lisää erilaisia turvatakuita nykyisten lisäksi.

Yhdistämällä asiantuntijaupseereiden ja siviilitutkijoiden lausunnot, kommentoijien kommentteihin ei voida suoraa sanoa, ovatko asiantuntijoiden lausunnot lisänneet luottamusta. Tarkastellessa kyselytutkimusten luottamusta instituutioihin ei voida suoraan sanoa, onko luottamus lisääntynyt vai vähentynyt, vaikka luottamus onkin noussut. Tarkastellessa kaikkia yhdessä voidaan sanoa, että luottamus on pysynyt vakaana. Kriisi on vain lisännyt ihmisten turvattomuuden tunnetta ja tätä kautta on lisääntynyt tarve lisäturvalle.

¹⁸⁰ Suomen vaalitutkimusportaali, Luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin, (2000, 2005, 2009), ja Standard Eurobarometri 82, (2014), s. 8.

7. YHTEENVETO JA POHDINTA

Geopoliittisen tilanteen muuttuminen Euroopassa aiheutti vuoden 2014 alussa suurta hämmennystä. Sota oli ilmaantunut Eurooppaan. Sotilaallisten asioiden asiantuntijoina on aina sotilaallisissa kriiseissä kuultu Puolustusvoimien asiantuntijaupseereita ja siviilitutkijoita. Heidän asiantuntijuuttaan on hyödynnetty monissa kriiseissä ja sodissa.

Viestinnän muutos on aina johtunut ihmisen tarpeesta kehittää omaa viestintäänsä. Samalla myös viestintävälineiden kehittyminen on muovannut viestintää. Nykyään kaikilla, joilla on mahdollisuus internetiin, on myös mahdollisuus levittää julkaisuja sosiaalisessa mediassa. Tämä on luonut haasteen perinteisen median toiminnalle.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat onnistuneet Ukrainan kriisin lausunnoissa Puolustusvoimien viestintätavoitteiden näkökulmasta. Tutkimuksen pääkysymys oli: Miten asiantuntijaupseerit ja siviiliasiantuntijat ovat onnistuneet toteuttamaan Puolustusvoimien viestinnän tavoitteita Ukrainan kriisin aikana?

Tutkimuksen pääkysymykseen vastattiin tutkimalla median kehityksen vaikutusta viestintään. Tutkimuksessa tutkittiin myös viestintämallien vaikutusta viestintään ja sitä, miten erilaiset viestintävälineet ovat vaikuttaneet viestintään. Edellä mainittuja asioita tarkasteltiin liiketaloudessa käytettyjen viestintä mallien kautta, koska suurin osa viestinnän kirjallisuudesta on kirjoitettu liiketalouden näkökulmasta. Suoraan malleja ei pystytty hyödyntämään tutkimuksessa. Liiketalouden viestintä mallien avulla pyrittiin ymmärtämään miten Puolustusvoimien viestintä on rakennettu.

Tutkimuksen aikana huomattiin, että liiketalouden ja Puolustusvoimien viestinnässä on samoja piirteitä, mutta niitä painotetaan eri tavalla. Puolustusvoimien viestintää ohjaavat useat normit, lait, asetukset ja ohjeet. Kuitenkin loppujen lopuksi Puolustusvoimien viestintä seuraa hyvin tarkasti liiketaloudessa käytettyjä viestinnän keinoja.

Puolustusvoimien viestintää tarkasteltaessa pyrittiin löytämään viestinnän tavoitteet. Tutkimuksessa viestinnän tavoitteiksi havaittiin avoimuus, selkeys, ymmärrettävyys, oikea-aikaisuus, läpinäkyvyys, oikea informaatio ja luottamus. Lisäksi viestinnän pitää tukea maanpuolustus- ja taistelukyvyn ylläpitämistä ja lisätä uskottavaa kansallista ja kansainvälistä puolustuskykyä. Tavoitteiden avulla muodostettiin tutkimuksen analyysivaihetta varten kolme

teemaa. Teemat olivat objektiivisuus, johdonmukaisuus ja luottamus Puolustusvoimiin.

Objektiivisuuden avulla analysoitiin, miten asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat onnistuneet Ukrainan kriisin aikana lausuntojensa objektiivisuudessa. Tätä tuettiin uutisten perässä olevien kommenttikenttien tarkastelun avulla. Tutkimuksessa havaittiin, että yksittäisissä lausunnoissa kommentoijat olivat sitä mieltä, että asiantuntija ei ole onnistunut lausunnossaan. Samalla huomattiin, että tietyt asiantuntijat aiheuttivat enemmän kommentointia kuin toiset. Varsinkin henkilö E:n lausunnot aiheuttivat suuria arvosteluja henkilön lausuntojen objektiivisuudesta. Kokonaisuutta tarkastellessa pystyi huomaamaan, mitä pidemmälle kriisi eteni, sitä paremmin kommentoijat suhtautuivat asiantuntijoiden lausuntoihin ja pitivät niitä hyvin objektiivisinä.

Johdonmukaisuutta analysoitiin asiantuntijalausuntojen avulla. Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten eri asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat kertoivat tai ottivat kantaa Ukrainan kriisiin. Lisäksi tutkittiin organisaation virallisen viestinnän johdonmukaisuutta. Tutkimuksessa tutkittiin vaikuttaako johdonmukaisuuteen asiantuntijan vaihtuminen. Tutkimuksessa havaittiin, että lausunnot olivat hyvin johdonmukaisia. Lausunnot eivät eronneet vaikka asiantuntijat vaihtuivat. Ei voida kuitenkaan sanoa, että lausunnot olisivat olleet täysin identtisiä, mutta lausuntojen erot voidaan selittää, joko sillä miten media halusi uutisen rakentuvan tai mitä asioita asiantuntija painotti lausunnossaan. On huomattava myös, että jos lausunnot olisivat identtisiä, ei asiantuntijalla olisi tällöin merkitystä, koska silloin ei asiantuntija pystyisi tuomaan omaa asiantuntijuutta esille.

Luottamusta Puolustusvoimiin analysoitiin uutisten lopussa esiintyneiden kommenttien avulla sekä analysointia tuettiin muualla tehtyjen kyselytutkimusten avulla. Tutkimuksessa havaittiin, että kommentoijat eivät suoraan arvostelleet tai epäilleet Puolustusvoimien kykyä. Kommentoijat vain halusivat lisää turvatakuita. Toinen mikä vaikutti asiaan, ettei uutisissa tai lausunnoissa käsitelty, miten Suomi pärjäisi kyseisessä kriisissä. Asiantuntijat vain lausuivat, miten Ukrainassa kriisi etenee ja mitkä asiat siellä vaikuttavat kriisin etenemiseen. Tässä on yksi syy, miksi kommenteissa ei käsitelty Puolustusvoimien puolustus- tai taistelukykyä.

Tutkimuksen avulla voidaan katsoa, että asiantuntijaupseerit ja siviilitutkijat ovat onnistuneet Ukrainan kriisin aikana toteuttamaan Puolustusvoimien viestinnän tavoitteita, vaikka suoraan luottamusta ei ole kyetty vahvistamaan. Lausunnot ovat kuitenkin antaneet kuvan siitä, että Puolustusvoimien henkilöstö seuraa tilannetta tarkasti ja että he ovat hyvin perillä,

mitä Ukrainassa ja muualla maailmassa tapahtuu. Tämä edesauttaa luottamuksen rakentamista ja sitä kautta auttaa luottamuksen pysymistä. Muuten viestintä on noudattanut hyvinkin tarkasti Puolustusvoimien viestinnän tavoitteita.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus

Hyvään tutkimukseen kuuluu tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa nousee usein esille kysymykset totuudesta ja objektiivisuudesta. Samalla nousee kysymys tutkijan puolueettomuudesta. Vaikuttavatko tutkimukseen tutkijan aikaisempi kokemus, kasvatus, ikä tai jokin muu asia. Kaikkia edellä mainittuja asioita täytyy miettiä kun arvioidaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta.¹⁸¹

Tutkimuksen pitäisi olla totuudenmukainen ja objektiivinen. Miten nämä määritellään tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. Kananen tuo esille kirjassaan, että tutkimuksessa ei voi olla objektiivisiä havaintoja, koska käytetyt käsitteet, menetelmät, tutkimusasetelmat ja metodologinen osaaminen vaihtelevat tutkijoiden mukaan¹⁸². Tutkija joutuu tutkimuksen aikana pohtimaan omia valintojaan ja tekemisiään. Hän joutuu koko ajan miettimään aineistoa analysoidessaan aineiston kattavuutta, sekä ratkaisuja tehdessään tutkimuksen luotettavuutta. Voidaanko olettaa, että tutkija tehdessään ratkaisuja tai analyysyjä on totuuden mukainen.

Tuomi ja Hirsjärvi tuovat kirjassaan esille neljä erilaista totuusteoriaa. Ne ovat totuuden korrespondenssiteoria, totuuden koherenssiteoria, pragmaattinen totuusteoria ja konsensukseen perustuva totuusteoria. Totuuden korrespondenssiteoriassa väite on totta vain, jos se vastaa todellisuutta. Totuuden koherenssiteoriassa väite on totta, jos se on yhtä pitävä tai johdonmukainen muiden väitteiden kanssa. Pragmaattisessa totuusteoriassa väite on totta, jos se toimii ja on hyödyllinen. Konsensuksen totuusteoria lähtee siitä, että ihminen voi luoda yhteisymmärryksen totuudesta.¹⁸³ Voidaanko sanoa, ettei ole yhtä totuutta, vaan on monta totuutta. Tutkimus on totta eli luotettava, jos tutkija pystyy vakuuttamaan toisen tutkijan siitä, että tutkimus on totta, koska tiede yleisö on lähtökohtaisesti epäilevä.¹⁸⁴

¹⁸¹ Tuomi, (ja muut, 2012), s. 134–136.

¹⁸² Kananen, (2008), s.121.

¹⁸³ Tuomi, (ja muut, 2012), s. 134–135.

¹⁸⁴ Eskola, (ja muut, 2005), s. 209.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös tutkittava aineisto ja sen hankkimistapa. Luotettavuutta arvioidessa on pohdittava sitä, miten aineisto on kerätty, onko aineistoa riittävästi, miten sitä on käsitelty ja miten sitä on analysoitu. Laadullisen tutkimuksen alussa on vaikea arvioida aineiston määrää. On huomioitavaa, että aineistoa ei myöskään saa olla liikaa. Tutkimuksessa aineiston ei ole tarkoitus sitoa tutkijaa, vaan edesauttaa tutkijan ajattelua. Tutkijan pitää ymmärtää myös se, että aineisto ei ole kokonainen katsaus tutkittavasta aiheesta. Aineisto on rajattu kokonaisuus rajatusta tapahtumasta.¹⁸⁵

Tutkimuksen aineistoa hankittiin laajasti tutkimuksen rajauksen mukaiseksi. Tutkimusaineistoa ei pyritty alkuvaiheessa muokkaamaan mitenkään. Tutkimuksen aineistoa pyrittiin tarkastelemaan ilman ennakko odotuksia. Tämä osoittautui haastavaksi, koska tutkijalla oli oma käsitys Puolustusvoimien viestinnästä, sekä Ukrainan kriisin uutisoinnista sekä sen tapahtumista. Tutkimuksen edetessä tutkijana pystyin saavuttamaan aineiston ja tutkijan välille objektiivisuuden. On kuitenkin hyvä ymmärtää, että täydelliseen objektiivisuuteen tutkija ei voi koskaan päästä. Häntä ohjaavat aina ennakkokäsitykset. Ennakkokäsitykset vaikuttavat tutkijan päätöksiin. Tutkimuksessa olen pyrkinyt vähentämään ennakko-oletusten vaikutusta analyysihin. Tähän olen pyrkinyt perehtymällä laaja-alaisesti aineistoon ja tarkastelemalla aineistoa useasta eri näkökulmasta. Olen tutkimuksen aineistoa tarkastellessani pyrkinyt olemaan niin objektiivinen kun tutkija pystyy. Tästä syystä tutkimuksen aineiston hankinta ja analysointi on toteutettu laadullisen tutkimuksen hyviä periaatteita noudattaen.

7.2 Jatkotutkimukset

Tutkimuksesta ei suoraan nousut uusia tutkimusaiheita. Puolustusvoimien henkilöstön esiintymistä medioissa on tutkittu vähän. Mahdollinen tutkimusaihe voisi olla tutkia, miten medioihin käsketyt henkilöt näkevät itsensä osana Puolustusvoimien viestintää. Näkökulmana voisi toimia henkilön oma näkemys esiintymisestä. Tutkimuksen kannalta olisi tällöin tärkeää päästä haastattelemaan henkilö heti esiintymisen jälkeen. Tutkimukseen voisi ottaa mukaan myös Puolustusvoimien henkilöstön näkemykset asiantuntijasta ja hänen esiintymisestä. Toinen mielenkiintoinen tutkimuksen aihe voisi olla tutkia, miten maisterikurssilta valmistuvat maisterit kokevat omat viestilliset tiedot ja taidot.

¹⁸⁵ Sama, s. 215.

LÄHTEET

Aitokoski Heikki, Hakala, Pekka, Saarinen Juhani, HS, 4.3.2014

Alm-Siiri Kirsi, MTV, 16.4.2014

Aula Pekka ja Heinonen Jouni, Maine - Menestystekijä, WS Bookwell Oy, Porvoo, 2002

Auranen Jukka, MTV, 3.3.2014

Briggs Asa ja Burke Peter, A social history of the media, From Gutenberg to the internet, third edition, Polity Press, Cambridge, UK, 2009

Creswell John W., Qualitative inquiry & research design, Choosing among five approaches, Saga Publications, 2007, saatavana www-muodossa <http://urly.fi/B8h>, viitattu 27.2.2016

Erholm Erja, Åberg Leif, Viestinnän virtauksia, Kustannusyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu 1978

Eskola Jari, Suoranta Juha, Johdatus laadulliseen tutkimukseen, Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2005

Fiske John, Merkkien kieli - Johdatus viestinnän tutkimiseen, Gummerus, Jyväskylä, 2005

Hannula Tommi, HS, 28.2.2014

Hannula Tommi, Huusko Jukka, Suominen Heli, HS, 14.4.2014

Hietala Mikko, Sosiaalinen media ja organisaation maine – Ilmavoimat IRC-Galleriassa, Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 2013

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko ja Sajavaara Paula, Tutki ja kirjoita, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2005

Holopainen Jari, Sosiaalisen media mahdollisuudet ja riskit puolustusvoimissa, Esikuntaupseerikurssin tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki, 2011

Huhtala Hannele ja Hakala Salli, Kriisi ja viestintä, Hakapaino, Helsinki, 2007

Ikävalko Elisa, Käytännön tiedottaminen - Yhteisöviestinnän käsikirja, Gummerus, Jyväskylä, 1995

Juholin, Elisa: Communicare!-Viestintä strategiasta käytäntöön, Inforviestintä Oy, Hämeenlinna, 2001

Juntunen Esa, HS, 12.8.2014

Julkisen sanan neuvosto, *Journalistin ohjeet ja liitteet*, saatavana www-muodossa: http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/, viitattu 25.2.2016

Jyväskylän yliopiston sanasto, määritelmä: Sosiaalinen media, Saatavilla www-muodossa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>, viitattu 10.02.2016

Kalliomaa Mika, Puolustusvoimat yhteisöviestijänä, Suomen sotatieteellisen seuran vuosijulkaisu N:o 64 / 2006, saatavana www-muodossa: <http://urly.fi/B8i>, viitattu 16.2.2016

Kananen Jorma, Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet, Jyväskylän yliopistonpaino, 2008

Karvonen Erkki, Johdatus viestintätieteisiin, Viestintätieteiden yliopistonverkoston oppimateriaalit, Luku 5 Viestinnän historia, Johdanto ja Nonverbaali kulttuuri, saatavilla www-muodossa: <http://urly.fi/B8>, viitattu 10.02.2016

Kataja-Liam Marika, YLE, 24.10.2012

Kielitoimiston sanakirja, saatavana www-muodossa: <http://urly.fi/B8k>, viitattu 2.3.2016

Kielilaki, 6.6.2003/423, saatavilla www-muodossa: <http://urly.fi/B8j>, viitattu 11.2.2016

Koivula Tommi, HS, 18.4.2014

Koskinen Matti, HS, 7.5.2014

Laki puolustusvoimista, 2007. saatavana www-muodossa, <http://urly.fi/B8l>, viitattu 14.1.2015

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, 21.5.1999/621, saatavilla www-muodossa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>, viitattu 11.2.2016

Leppänen Keijo, MTV, 1.9.2014

Luokkamäki, Piia: Viestinnän kehittäminen – Case:Oy Biofincon AB, Opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu, Lahti, 2006

Meri Veijo, Sanojen synty, Gummerus kustannus oy, Jyväskylä, 2002

MTS, mielipidetutkimus vuonna 2015, <http://urly.fi/B8n>, viitattu 10.2.2016

Mykkänen Pekka, HS, 28.8.2014

Niiniluoto Ilkka, Johdatus tieteenfilosofiaan, käsitteet- ja teorianmuodostus, Otava Kirjapaino Oy, Keuru, 2002

Nissinen Hannes, Peurakoski Tomi, Juntunen Esa, HS, 24.8.2014

Oksanen Mervi, MTV, 28.8.2014

Orjala Anne, YLE, 28.8.2014

Pajunen Ilpo, YLE, 27.2.2014

Paloheimo Aito, Sosiaalisen median muodostama uhka taisteluosaston operaatioturvallisuudelle joukkojen perustamisvaiheessa, Kandidaatintutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki, 2014

Peräsalo Laura, HS, 8.7.2014

Puolustusministeriö, Muutosten Venäjä, Erweko oy, Helsinki, 2012

Puolustusministeriö, Puolustushallinnon viestintästrategia, Kirjapaino Keili Oy, Helsinki, 2007

Pääesikunnan viestintäosaston määräys, 18.12.2014, Pääesikunnan viestintäosaston työjärjestys 2015, HK1155

Pääesikunnan viestintäosaston ohje, 18.12.2015, PEVIESTIÄÖS 001 PUOLUSTUSVOIMIEN VIESTINTÄ, HL 1321

Raitasalo Jyrki, HS, 5.3.2014

Rantanen Annika, HS, 27.8.2014

Rantapelkonen, Jari (toim), Strategisen viestinnän salat, Juvenes Print, Tampere, 2014

Rita Mikko, MTV, 13.8.2014

Simojoki Niilo, YLE, 18.7.2014

Sippola Jussi, HS, 30.5.2014

Sjöholm Anne, MTV, 18.7.2014

Soini Sakari, Puolustusvoimien maineenhallinta sosiaalisessa mediassa, Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki, 2013

Standard Eurobarometri 82, saatavilla www-muodossa: <http://urly.fi/B8o>, viitattu 16.3.2016

Sundqvist Vesa, YLE, 28.8.2014

Suni Henrik, HS, 23.7.2014

Suominen Heli, HS, 13.4.2014

Suomen vaalitutkimusportaali, Luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin, (2000, 2005, 2009), saatava www-muodossa, <http://urly.fi/B8p>, viitattu 3.3.2016

Tuohinen Petteri, HS, 8.3.2014

Tuomi Jouni, & Sarajarvi Anneli. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Hansaprint Oy, 2012

Vaarakalli Sampo, YLE, 28.8.2014

Valtioneuvoston kanslia, Valtionhallinnon viestintäsuositus, Yliopistonpaino, Helsinki, 2010

Vuohelainen Juha, YLE, 13.4.2014

Virta Jami, Johtamisen laitoksen tutkimusohje, Edita Prima Oy, Helsinki, 2007

Varto Juha, Laadullisen tutkimuksen metodologia, 2005, saatavana www-muodossa <http://urly.fi/B8q>, viitattu 2.2.2016

Wiio Osmo, Viestinnän perusteet, Amer-yhtymä Oy, Espoo, 1989

Yukl, Gary, Leadership in organizations, seventh edition, 2010, saatavana www-muodossa <http://corenet.org.pk/js/Gary-Yukl-Leadership-in-Organizations.pdf>, viitattu 21.01.2016

Zidan Aishi, HS, 6.7.2014

Åberg Leif, Viestinnän johtaminen, Inforviestintä Oy, Keuruu, 2000